

PTT työpapereita 175
PTT Working Papers 175

MAATALOUDEN YHTEISTYÖMALLIT - TULOKSIA OPISKELIJAKYSELYSTÄ

Suvi Rinta-Kiikka

Helsinki 2015

PTT työpapereita 175
PTT Working Papers 175
ISBN 978-952-224-179-5 (pdf)
ISSN 1796-4784 (pdf)

Pellervon taloustutkimus PTT
Pellervo Economic Research PTT

Helsinki 2015

Rinta-Kiikka, S. 2015. MAATALOUDEN YHTEISTYÖMALLIT – TULOKSIA OPISKELIJAKYSELYSTÄ. PTT työpapereita 175. 45 sivua. ISBN 978-952-224-179-5 (pdf), ISSN 1796-4784 (pdf).

Tiivistelmä

Muuttuva toimintaympäristö asettaa maatalojen toiminnalle uusia haasteita. Rakennnekehityksen myötä tilojen keskikoot kasvavat ja yrittäjät joutuvat miettimään mm. millä resursseilla tilaa pyöritetään, mitä tehdään itse, mitä ulkoistetaan, jatketaanko nykyisellään vai laajennetaanko. Yhteistyö maatalojen välillä tarjoaa mahdollisuuksia ratkoa mm. työvoimaan, pääomaan ja peltoalan riittävyyteen liittyviä haasteita sekä alentaa tuotannon yksikkökustannuksia ja parantaa tilan kilpailukykyä. Vaikka yhteistyö maatalojen kesken on yleistä, monimutkaisemmat omistusjärjestelyt ja yhteistyömallit ovat vielä harvassa. On kuitenkin odotettavissa, että rakennnekehityksen myötä tullaan näkemään uusia avauksia myös tuotannon uudelleen organisoinnin ja tilojen välisten yhteistyön suhteen.

Kyselyn tavoitteena oli selvittää maatalousalan opiskelijoiden suhtautumista erilaisiin tuotannon uudelleen järjestelyihin ja pidemmälle meneviin yhteistyö- ja omistusmuotoihin. Tulosten perusteella maatalojen välinen yhteistyö on kiinnostava ja tärkeä aihe. Opiskelijat pitivät parhaina yhteistyömalleina lähellä nykyisiä olemassa olevia toimintamalleja ja yhteistyömuotoja. Yhteistyöstä saatavat hyödyt tulee olla selkeitä ja yhteistyötä tulee voida tehdä tilan olemassa olevista lähtökohdista. Myös kuvitteelliset yhteistyömallit arvioitiin hyviksi, joten voidaan sanoa, että yleisesti opiskelijat suhtautuvat avoimesti erilaisiin yhteistyömahdollisuuksiin.

Avainsanat: Rakennnekehitys, yhteistyö, opiskelijat.

Rinta-Kiikka, S. 2015. COLLABORATION FORMS IN AGRICULTURE – RESULTS FROM STUDENT SURVEY. PTT Working papers 175. 45 pages. ISBN 978-952-224-179-5 (pdf), ISSN 1796-4784 (pdf).

Abstract

The changing operating environment poses new challenges that farmers have to think. Due to the structural development in agriculture the farms sizes are growing and entrepreneurs will face new questions, for example by which resources the farms is rotated, what farmers will do by themselves and which works are outsourced, will the production continue at present or should it expand. Collaboration between farms offers opportunities to tackle some challenges related for example to labor resource, funding and sufficiency of arable land. It can help to lower production unit costs and increase farms competitiveness. Although collaboration between farms is very frequent, complex ownership arrangements and collaboration models are still in a small role. As structural development proceeds, it can be expected that also new initiatives in terms of production reorganization and collaboration between farms are becoming more common.

The aim of this survey was to find out how the students in agri-sector see deeper collaboration models and new ownership forms. The results suggest that the collaboration between farms is an interesting and important topic. The best collaboration models were regarded those that were close to existing ones. The benefits obtained from the collaboration must be clear and collaboration should be able to start from the farms existing premises. Also, more imaginary collaboration models were assessed as good, so we can say that students are open minded to different collaboration possibilities.

Keywords: *Structural development, collaboration, students.*

YHTEENVETO

Tutkimuksessa tarkasteltiin maatilojen pidemmälle menevien yhteistyömuotojen ja omistusmuotojen kiinnostavuutta maatalousalan opiskelijoiden näkökulmasta. Opiskelijoille tehdyssä kyselyssä esiteltiin kahdeksan erilaista yhteistyö- ja omistusmallia joiden hyötyjä, rajoitteita ja toteuttamiskelpoisuutta vastaajia pyydettiin arvioimaan. Vastaajille esitetyt yhteistyömallit kehitettiin hankkeessa. Osassa yhteistyömalleista on selkeä kytkös jo olemassa oleviin maatilojen yhteistyökuvioihin ja toimintamalleihin. Osa puolestaan on tutkijaryhmän ideoimia.

Maatalousalan opiskelijat pitivät maatilojen välistä yhteistyötä lähtökohtaisesti kiinnostavana aiheena. Parhaiksi yhteistyömalleiksi opiskelijat arvioivat mallit, jotka olivat lähellä nykyisiä, olemassa olevia toimintamalleja ja yhteistyömuotoja. Oleellista on myös se, että yhteistyön hyödyt osapuolille ovat selkeitä ja, että, yhteistyötä voidaan tehdä olemassa olevista lähtökohdista, ilman isoja toiminnan uudelleenjärjestelyjä ja investointeja. Tältä osin opiskelijoiden näkemykset eivät poikenneet aktiiviviljelijöiden näkemyksistä (Kämäräinen ym. 2014, Rinta-Kiikka & Yrjölä 2015). Myös kuvitteellisemmat yhteistyömallit saivat kuitenkin opiskelijoilta kuitenkin hyvät arviot toteuttamiskelpoisuudestaan.

Arvioitaessa yhteistyömuotojen kiinnostavuutta eri yhteistyöosapuolten näkökulmista opiskelijat arvioivat pääsääntöisesti yhteistyön kiinnostavan enemmän maidontuottajaa ja kuin kasvinviljelijää. Useammassa yhteistyömuodossa 80 % tai enemmän vastaajista arveli yhteistyön kiinnostavan maidontuottajaa. Maitotilojen ja kasvitilojen pidemmälle menevien yhteistyömuotojen kehittymiseksi olisikin tarpeen arvioida molempien osapuolten hyötyjen arviointia ja uudenlaisia korvauskäytäntöjä. Jo ennako-oletus hyödyn epätasaisesta jakautumisesta yhteistyökumppaneiden kesken voi heikentää kiinnostusta yhteistyöhön. Oleellista olisikin tarjota ajatuksia siihen, miten yhteistyössä korvataan toisen yrittäjän kone- tai työpanosta. Lisäksi yhteistyökumppaneiden vastuiden ja vakuutusten selkeyttäminen olisi tärkeää.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	9
2	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET, MENETELMÄ JA AINEISTO	11
3	VASTAAJIEN TAUSTATIEDOT.....	12
4	VASTAAJIEN ARVIOT TILAKOKOLUOKISTA	14
5	YHTEISTYÖMALLIEN KIINNOSTAVUUS JA TOTEUTETTAVUUS.....	16
	5.1 Case 1: Kolmen tilan yhteisnavetta	16
	5.2 Case 2: Tuotantos suunnan muutos.....	19
	5.3 Case 3: Yhteinen koneasema	22
	5.4 Case 4: Lämpöä biokaasusta	25
	5.5 Case 5: Yhteistyö lannan levityksessä ja rehunteossa	28
	5.6 Case 6: Kasvitila osakkaaksi broilerikasvattamoon.....	31
	5.7 Case 7: Hyötyloma – näyteikkuna nykyaikaisen maatalan arkeen.....	34
	5.8 Case 8: Lehmät ja hiehot vuokrapaikoilla	36
6	YHTEISTYÖMALLIEN VERTAILU JA POHDINTAA.....	40
	LÄHTEET	44

1 JOHDANTO

Muuttuva toimintaympäristö asettaa maatilojen toiminnalle uudenlaisia haasteita ja reunaehdoja, joita yrittäjät joutuvat miettimään. Maatalouden rakennekehityksen myötä tilojen keskikoot kasvavat ja kasvun myötä yrittäjät joutuvat uusien kysymysten äärelle; millä resursseilla tilan toimintaa pyöritetään, mitä tehdään itse ja mitä ulkoistetaan, jatketaanko nykyisellään, erikoistutaanko vai luovutaanko tuotannosta. Suuret investoinnit tuovat mukanaan suuren pääoman tarpeen, lisääntyneen työmäärän ja ison riskin. Peltotalan huono saatavuus ja korkeat pellon hinnat voivat olla rajoittava toiminnan laajentamista, etenkin kotieläinvaltaisilla alueilla. Lisäpeltoalaa tarvitaan lannan levitys- ja rehualaksi. Etenkin riittävän lannan levitysalan saaminen joko hankkimalla lisäalaa itselle tai lannan levityssopimuksin on noussut tärkeään rooliin, kiristyneiden ympäristösäädösten myötä. Pääoman ja lisäpeltoalan tarpeen lisäksi tuotantoaan laajentava yrittäjä joutuu miettimään tilan työresurssin riittävyttä ja mahdollisesti ulkopuolisen työntekijän palkkaamista. Samalla kun osa tiloista laajentaa ja erikoistuu yhä pidemmälle, monet pienistä tiloista päätyvät luopumaan tuotannosta, osa tuotantoaan jatkavista miettii jatkaako entisellään vai terävöityisikö tilan kilpailukyky keskittymällä johonkin erityistuotteen tuottamiseen.

Suomessa yhteistyö maatilojen kesken on jo hyvin yleistä. Jopa kolme neljästä maatalousyrittäjästä tekee yhteistyötä toisen maatilalla (Kämäräinen ym. 2014). Yhteistyö maatilojen ja maaseutuyritysten kesken tarjoaa yrittäjille mahdollisuuksia ratkoa mm. edellä mainittuja haasteita liittymällä työvoiman, pääoman ja peltoalan riittävyteen sekä sitä kautta alentaa yksikkökustannuksia ja parantaa kilpailukykyään. Usein kannustin yhteistyöhön on taloudellinen hyöty ja pienempi riski. Vaikka yhteistyö tilojen kesken on yleistä, valtaosa siitä on hyvin perinteistä, kuten koneiden ja laitteiden yhteisomistusta sekä koneyhteistyötä, jossa tilat omistavat yhdessä koneketjuja tai eri koneita joilla täydentävät ketjun. Monimutkaiset organisatoriset yritystoiminnan järjestelyt ovat vielä pienessä roolissa, vaikka esimerkiksi yhteisnavetat ovat viime vuosina yleistyneet ja sikasektorilla erilaisia omistuskuvioita on ollut jo pitkään. Monet isot tilat ovat myös ulkoistaneet peltotyönsä urakoitsijoille ja joitain esimerkkejä yhteenliittymistä kotieläin- ja kasvinviljelytilojen kesken on jo olemassa.

Rakennekehityksen edetessä on odotettavissa, että maataloudessa tullaan näkemään uusia rohkeita avauksia tuotannon uudelleen organisoinnin suhteen. Erilaiset yhteistyökuviot ja -ketjut yleistyvät ja tilojen kilpailukykyyn kehittämiseksi ne ovat avainroolissa. Yhteistyösopimusten ja erilaisten yhteisomistusjärjestelyjen kautta tuotanto voi eriytyä yhä enemmän siihen suuntaan, että kotieläintuottajat keskittyvät kotieläintuotantoon ja muut tuotannon osa-alueet hoituvat yhteistyökumppanin avulla. Pienet tilat saattavat muuttaa suuntaansa täysin, kehittää muuta alaan liittyvää liiketoimintaa tai päätyä osaksi isompaa kokonaisuutta.

Tämän kyselyn tavoitteena oli ottaa suuntaa siihen, miten maatalousalan opiskelijat suhtautuvat erilaisiin tuotannon uudelleen järjestelyihin ja pidemmälle meneviin yhteistyö- ja omistusmuotoihin.

2 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET, MENETELMÄ JA AINEISTO

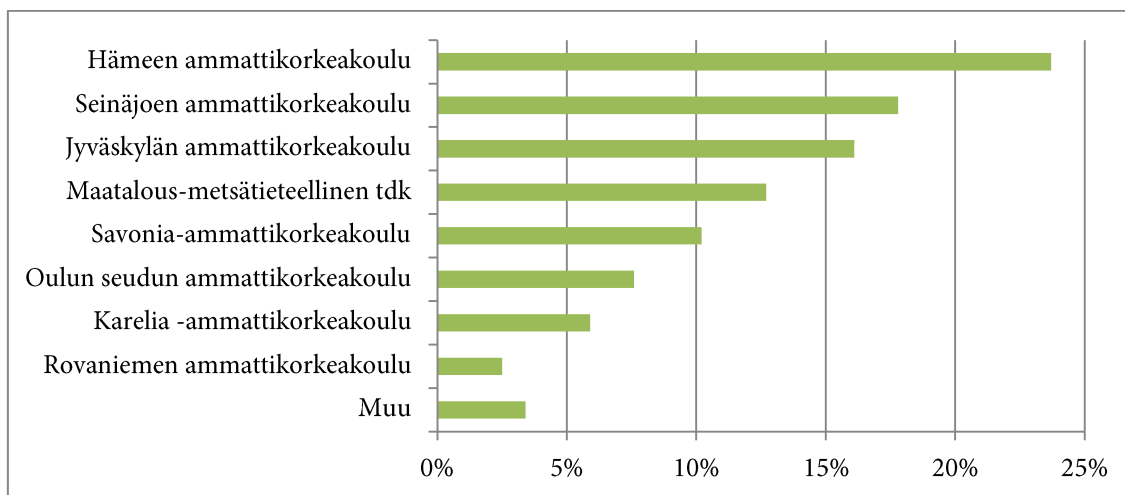
Kyselyn tavoitteena oli testata erilaisia maatalojen pidemmälle menevien yhteistyömuotojen ja omistusmuotojen kiinnostavuutta maatalousalan opiskelijoiden näkökulmasta. Opiskelijat valittiin kyselyn kohderyhmäksi kahdesta syystä:

1. suuri osa maatalousalan opiskelijoista työskentelee tulevaisuudessa maatalousalalla joko maatalousyrittäjänä omalla tilallaan tai alan muissa tehtävissä.
2. opiskeluvaiheessa vastaajat eivät ole vielä täyspäiväisesti töissä ja oppineet omille rutiineille. Tämä saattaa mahdollistaa maatalojen ja maaseutuyritysten välisen yhteistyön ja alan tulevaisuuden tarkastelun erilaisesta näkökulmasta, kun 24/7 tilalla työskentelevät.

Tutkimusmenetelmä oli kvantitatiivinen kyselytutkimus. Vastaajille esiteltiin kahdeksan erilaista maatalojen ja maaseutuyritysten välistä yhteistyömallia. Osassa malleista oli yhtymäkohtia olemassa oleviin yhteistyömuotoihin ja osa malleista oli täysin kuvitteellisia. Jokaisesta mallista oli esitelty viisi merkittävää yhteistyön hyötyä ja viisi merkittävää yhteistyön rajoitetta. Vastaajia pyydettiin arvioimaan yhteistyömallien hyötyjä ja rajoitteita 5-portaisella likert-asteikolla (Erittäin merkittävä - Ei lainkaan merkittävä), jonka tulokset aineistoa käsiteltäessä yhdistettiin 3-portaiseksi. Lisäksi vastaajat arvioivat yhteistyömallin kiinnostavuutta eri yhteistyöosapuolten näkökulmista sekä yhteistyömallin kannattavuutta, riskinhallintaa, työnjakoa ja käytännön toteutettavuutta. Aineistoa tarkasteltiin vastauksia luokittelemalla ja keskiarvojen avulla.

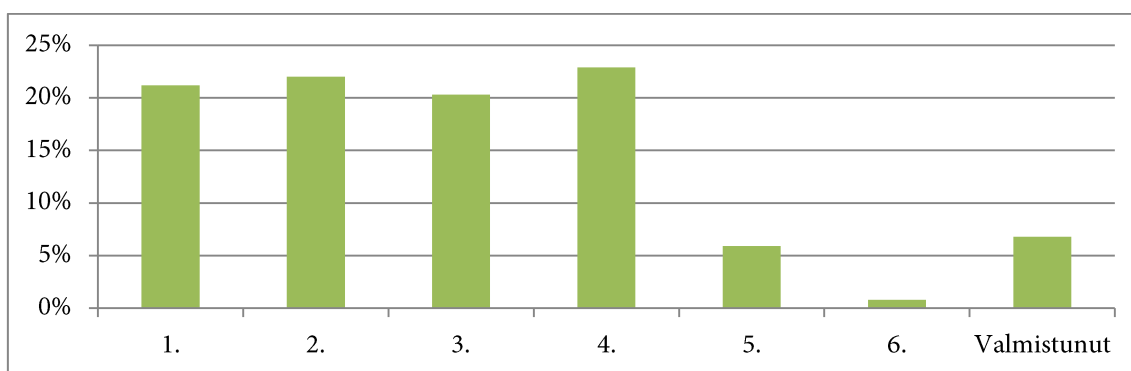
3 VASTAAJIEN TAUSTATIEDOT

Kysely lähetettiin maatalousalan opiskelijoille sähköpostilla. Agrologiopiskelijoille kysely lähti Agrologiliiton kautta ja Maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan opiskelijoille Helsingin yliopiston Taloustieteen laitoksen kautta. Kyselyyn vastasi yhteensä 118 opiskelijaa. Eniten vastaajia oli Hämeen ammattikorkeakoulusta ja Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Vastauksia saatiin ilahduttavasti kaikkien oppilaitosten opiskelijoilta.

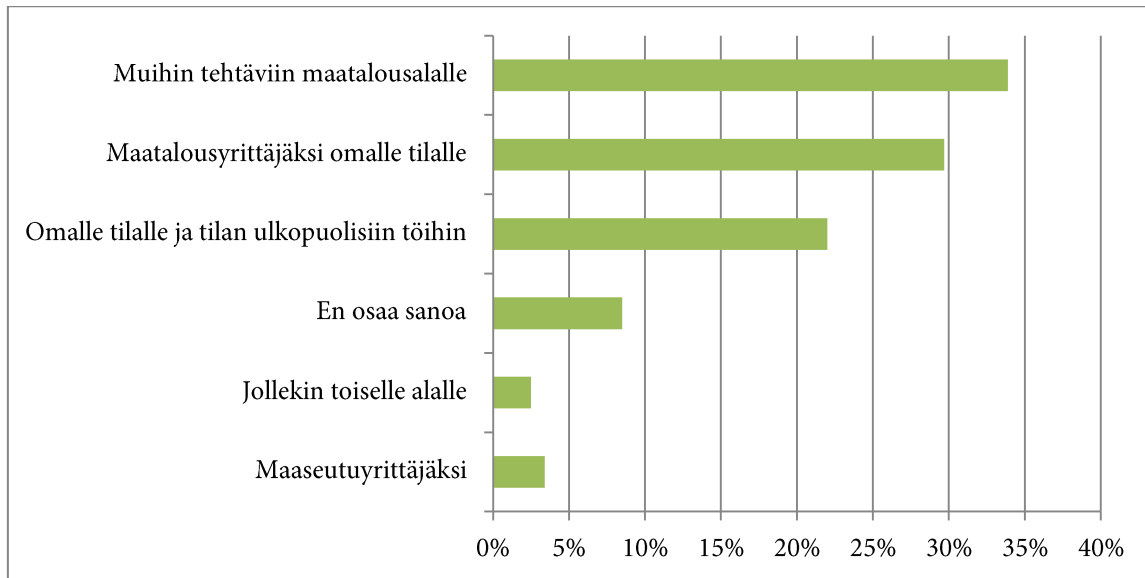
Kuvio 3.1. Vastaajat oppilaitoksittain.

Vastaajia oli tasaisesti eri opintojen vaiheista ja mukana oli myös muutama lähiaikoina valmistunut. Vastaajista 81 % oli päätoimisesti opiskelijoita, 5 % maanviljelijöitä, 3 % työskenteli palkkatyössä maatilalla, 9 % työskenteli palkkatyössä muualla kuin maatilalla ja 3 % teki jotain muuta.

Kuvio 3.2. Vastaajien jakauma opiskeluvuosien mukaan.

Vastaajista 63 % oli lähtöisin maatilalta. Tulevaisuudessa vastaajista suurin osa, 34 %, uskoi työllistyvänsä muihin tehtäviin maatalousalalle, 30 % aikoi työskennellä maatalousyrittäjänä omalla maatilalla ja 22 % uskoi työllistyvänsä sekä omalle tilalle että tilan ulkopuolisiin töihin eli osa-aikaisiksi viljelijöiksi. Omalle tilalle työllistyviä oli tasaisesti kaikista tuotantosunnista.

Kuvio 3.3. Vastaajien arviot omasta työllistymisestä tulevaisuudessa.

4 VASTAAJIEN ARVIOT TILAKOKOLUOKISTA

Vastaajia pyydettiin arvioimaan minkä kokoisia ovat pieni, keskikokoinen ja suuri maito-, sika-, ja kasvitila. Kysymyksellä oli tarkoitus selvittää alan opiskelijoiden yleistä näkemystä tilakokoluokista. Yhteistyömalleissa maatilat on esitelty käyttäen kuvauksessa määritteitä ”keskikokoinen”, ”pieni” jne. eikä tilojen kokoa määritetty tarkemmin hehtaari- tai eläinmäärätasolla.

Vuonna 2014 maitotiloilla oli keskimäärin 29,5 lehmää ja 57,2 hehtaaria peltoalaa (Tike 2015). Siihen nähden opiskelijat arvioivat maitotilojen hehtaari- ja eläinmäärät melko suuriksi luokissa keskikokoinen ja pieni.

Taulukko 4.1. Vastaajien näkemykset maitotilojen kokoluokista.

	Iso		Keskikokoinen		Pieni	
	Hehtaareja	Lehmiä	Hehtaareja	Lehmiä	Hehtaareja	Lehmiä
Ka	164	102	91	92	45	31
Alin 25 %	100	60	60	45	25	20
Ylin 25 %	200	125	138	100	50	40
Mediaani	150	90	75	63	40	30

Viljanviljelytilojen keskimääräinen peltoala vuonna 2014 oli 44,4 hehtaaria (Tike 2015), siihen nähden vastaajat arvioivat myös keskikokoisen ja ison kasvitilan hehtaarimäärät suuriksi. Toisaalta keskimääräistä hehtaarikokoa laskee pienten tilojen suuri osuus viljanviljelytiloista.

Taulukko 4.2. Vastaajien näkemykset kasvitilojen kokoluokista.

	Iso	Keskikokoinen	Pieni
	Hehtaareja	Hehtaareja	Hehtaareja
Ka	183	137	38
Alin 25 %	100	76	10
Ylin 25 %	200	195	50
Mediaani	100	100	30

Vastaajien arviot keskikokoisen lihasikatilan sikamäärästä vastaa melko hyvin keskimääräistä lihasikojen määrää, joka vuonna 2014 oli 489,7. Peltoalaa sikatiloilla oli keskimäärin 74,3 hehtaaria, joten hehtaarien osalta opiskelijat arvioivat keskikokoisen sikatila hieman suuremmaksi (Tike 2015).

Taulukko 4.3. Vastaajien näkemykset lihasikatiilojen kokoluokista.

	Iso		Keskikokoinen		Pieni	
	Hehtaareja	Sikoja	Hehtaareja	Sikoja	Hehtaareja	Sikoja
Ka	175	980	104	423	53	194
Alin 25 %	100	200	73	131	35	100
Ylin 25 %	225	700	138	500	73	200
Mediaani	175	500	100	300	50	100

Arviot tilakokoluokista osoittavat, että hehtaarien perusteella ison, keskikokoisen ja pienen tilan erottaminen on selkeää. Esimerkiksi kasvitiilojen ja maitotilojen hehtaarit jakautuvat keskiarvon perusteella eri luokkiin, vaikka mediaanin perusteella eroa ison ja keskisuuren välillä ei olekaan. Eläinmäärien perusteella arviointi olikin selvästi haastavampaa, kuten esimerkiksi ison ja keskikokoisen maitotilan keskiarvoiset lehmämäärät osoittavat.

5 YHTEISTYÖMALLIEN KIINNOSTAVUUS JA TOTEUTETTAVUUS

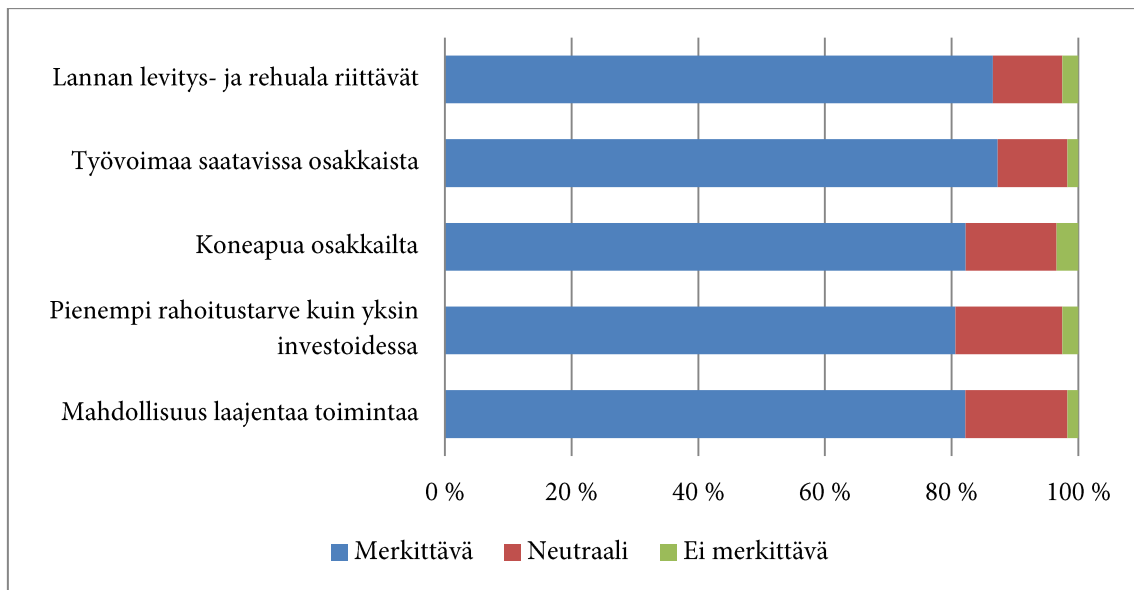
Seuraavaksi esitellään yhteistyömallit, jotka vastaajille kuvattiin sekä vastaajien arviot yhteistyömallien hyötyjen ja rajoitteiden merkityksestä, kiinnostavuudesta eri osapuolten näkökulmasta sekä toteuttavuudesta käytännössä. Vastaajille esitetyt yhteistyömallit kehitettiin hankkeen tutkijoiden toimesta. Osassa yhteistyömalleista on selkeä kytkös jo olemassa oleviin maatilojen yhteistyökuvioihin ja toimintamalleihin. Osa malleista on tutkijaryhmän ideoimia. Yhteistyömalleja on vertailtu keskenään vastaajien antamien pisteiden perusteella. Nämä vertailut on esitetty kappaleessa 6.

5.1 Case 1: Kolmen tilan yhteisnavetta

Kuvaus

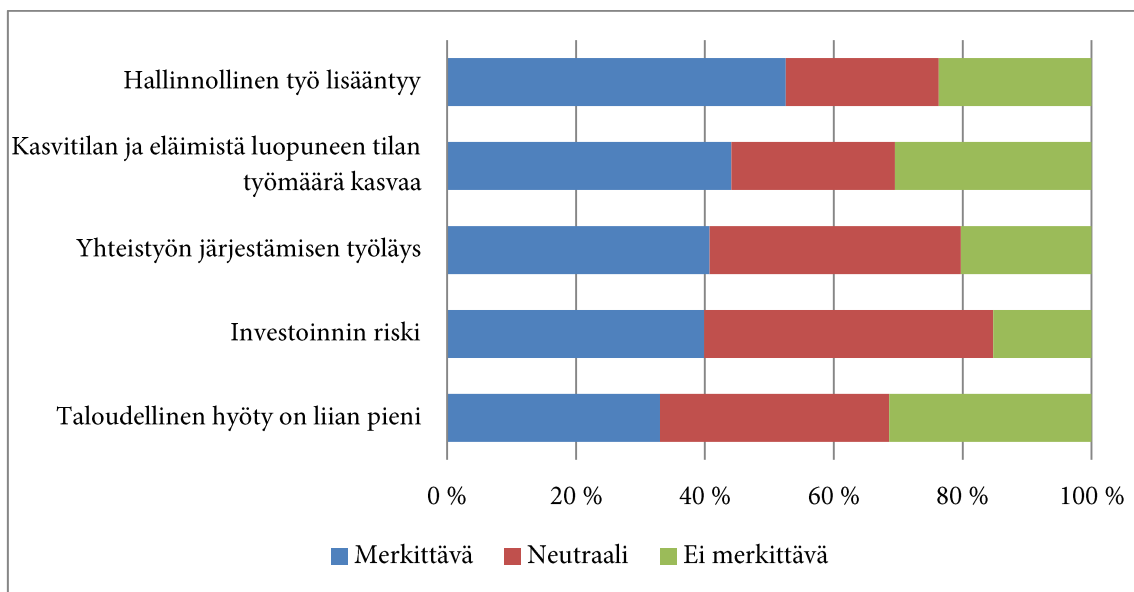
Iso maitotila, keskikokoinen kasvitila ja pieni maidontuotannosta luopunut tila perustavat yhteisnavetan. Maitotila omistaa siitä 86 %, kasvitila 7 % ja maidontuotannosta luopunut tila 7 %. Vastuu tilojen kesken on jaettu siten, että maitotila huolehtii maidontuotannosta, kasvitila rehuviljan tuotannosta ja maidontuotannosta luopunut tila nurmirehun tuotannosta. Tarvittaessa kaikki tekevät töitä ristiin. Tilojen viljelykierrot on yhdistetty, mikä lisää rehualaa ja lannan levitys alaa.

Vastaajien arvioissa yhteistyöstä esitetyistä hyödyistä ei ollut merkittäviä eroja. Vastaajista 80 % arvioi kaikki yhteistyöstä esitetyt hyödyt merkittäviksi. Merkittävimmäksi hyödyksi vastaajat arvioivat yhteistyön kautta saatavan lisäpeltoalan lannan levitystä ja rehua varten sekä osakkaista saatavan työvoiman.

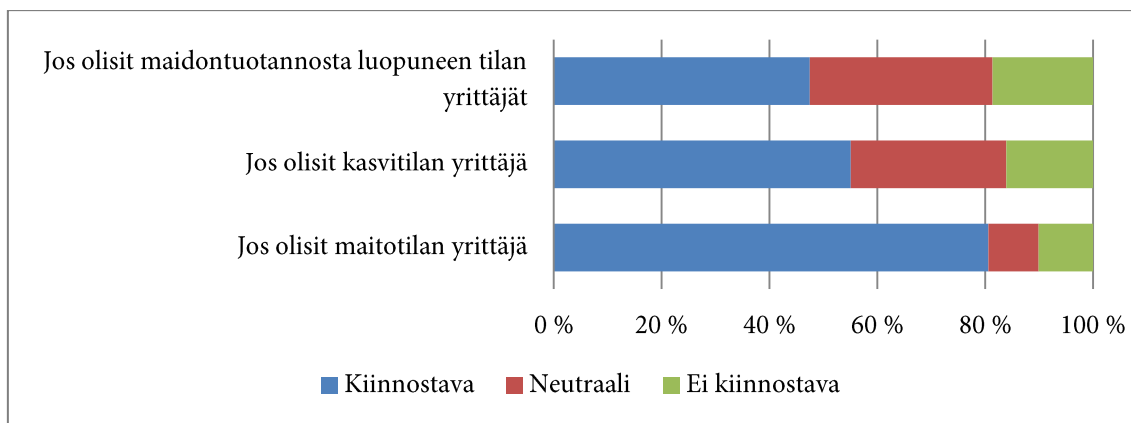
Kuvio 5.1. Vastaajien arviot yhteistyömuodon hyötyjen merkityksestä.

Yli puolet vastaajista piti merkittävimpänä rajoitteena yhteistyölle hallinnollisen työn lisääntymistä. Pienimmäksi rajoitteeksi vastaajat arvioivat taloudellisen hyödyn. Vastaajista neljännes arvioi yhteistyön taloudellisen hyödyn jäävän liian pieneksi.

Kuvio 5.2. Vastaajien arviot yhteistyömuodon rajoitteiden merkityksestä.

Yhteistyömuotoa pidettiin selvästi kiinnostavimpana maitotilayrittäjän näkökulmasta ja vähiten kiinnostavana eläintuotannosta luopuneen maitotilan näkökulmasta. Kuitenkin puolet vastaajista piti yhteistyömuotoa jo kertaalleen kotieläintuotannosta luopuneen tuottajan näkökulmasta mahdollisena.

Kuvio 5.3. Vastaajien arvio yhteistyön kiinnostavuudesta eri osapuolten näkökulmasta.

Vastaajien arviot yhteistyömallin toteutuskelpoisuudesta jakautuivat arvioitavien asioiden suhteen tasaisesti. Mallin toteuttamiskelpoisuuteen käytännössä suhtauduttiin vain hieman suuremmalla varauksella kuin muihin arvioitaviin asioihin. Yhteistyömuodon kannattavuutta vastaajista valtaosa piti hyvänä tai neutraalina.

Taulukko 5.1. Vastaajien arvio yhteistyömallin toteutuskelpoisuudesta.

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	Neutraali	Ei kovin hyvä	Erittäin huono	Ka
Kannattavuus	10 %	58 %	31 %	1 %	0 %	3,8
Riskinhallinta	7 %	51 %	36 %	5 %	1 %	3,6
Työnjako	9 %	38 %	41 %	11 %	2 %	3,4
Toteutettavuus käytännössä	5 %	37 %	40 %	14 %	3 %	3,3
Yhteensä*						14,0

*Keskiarvojen summaa on käytetty yhteistyömallien vertailussa kappaleessa 6.

Yhteistyömalli pärjasi vastaajien arvioinnissa hyvin ja oli keskiarvojen perusteella toiseksi paras. Hyötyjen ja rajoitteiden keskiarvot osoittavat, että kaikki esitetyt hyödyt arvioitiin melko hyviksi. Taloudellista hyötyä ja kannattavuutta vastaajat pitivät kuitenkin melko hyvänä. Mahdollisesti tämän kolmen tilan yhteisnavetan toteutuskelpoisuuteen suurimman epäilyksen aiheen tuottaa se, lähtisikö kotieläintuotannosta jo luopunut maitotila ja kasvitila mukaan näin suureen ja sitovaan hankkeeseen, vaikka heidän osuutensa omistuksesta ovatkin vain 7 %. Isoa maitotilaa tilanne hyödyttäisi, sillä se saisi 14 % pääomitusta muilta osakkailta sekä lisää työvoimaa rehuntuotantoon sekä lannanlevitys- ja rehualaa. Osakeyhtiömuotona yhteisnavetan toteutus toisaalta mahdollistaa tarvittaessa osuuksien ostamisen tai myymisen. Toisaalta osakkaiden ulos ostaminen aiheuttaisi lisäpulmia lanta- ja rehualan suhteen, mikäli niitä ei olisi korvattavissa helposti lannan levityssopimuksilla ja rehuntuotantosopimuksilla.

Hyödyt

Mahdollisuus laajentaa toimintaa	4,1
Pienempi rahoitustarve kuin yksin investoidessa	4,1
Työvoimaa saatavissa osakkaista	4,4
Lannan levitys- ja rehuala riittävät	4,3
Koneapua osakkailta	4,1
Yhteensä	21,0

Rajoitteet

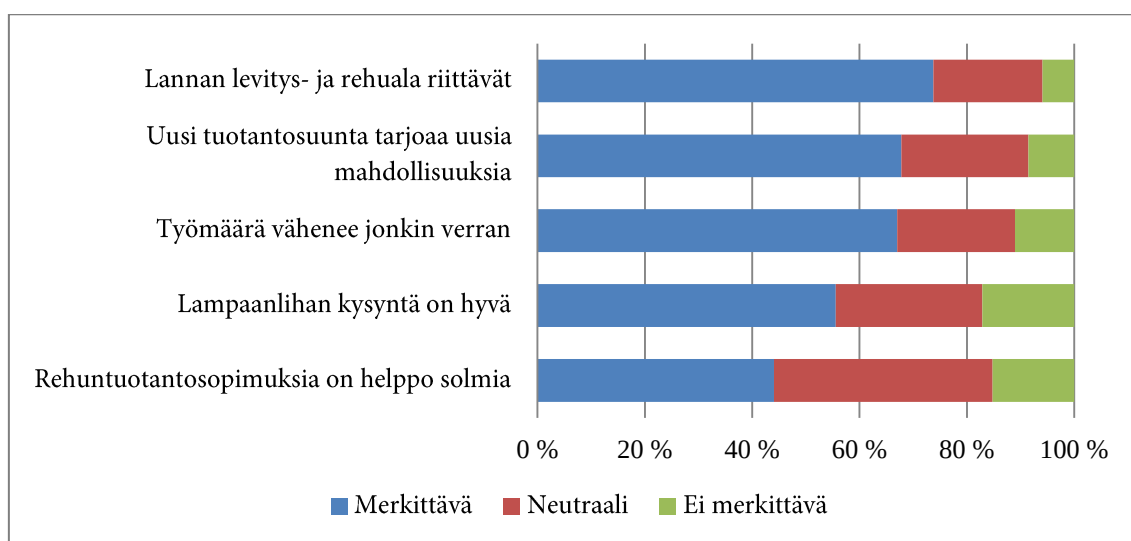
Investoinnin riski	3,3
Kasvitilan ja eläimistä luopuneen tilan työmäärä kasvaa	3,2
Hallinnollinen työ lisääntyy	3,4
Yhteistyön järjestämisen työläys	3,3
Taloudellinen hyöty on liian pieni	3,0
Yhteensä	16,2

5.2 Case 2: Tuotantosuunnan muutos

Kuvaus

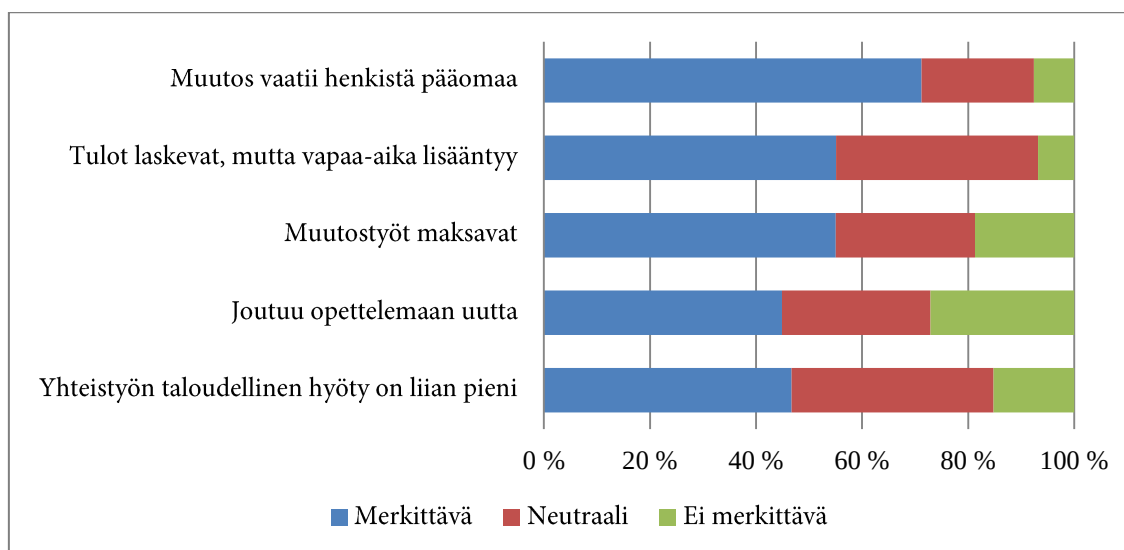
Maitotilan isäntä haluaisi panostaa investointiin, mutta laajentamista rajoittaa peltoalan heikko saatavuus alueella. Lisäpeltoalaa tarvittaisiin rehuntuotantoon ja lannanlevitykseen. Isäntä lopettaa maidontuotannon ja muuttaa pihatton lampolaksi. Lisäksi hän jatkaa kotimaisen valkuaisen tuotantoa ja tekee rehuntuotantosopimuksia läheisten kotieläintilojen kanssa. Kauimmaisat pellot myydään.

Merkittävimpänä yhteistyön hyötynä vastaajat pitivät yhteistyön kautta saatavaa lannan levitysalaa ja rehualaa. Vähiten merkityksellinen hyöty oli rehuntuotantosopimusten sopimisen helppous.

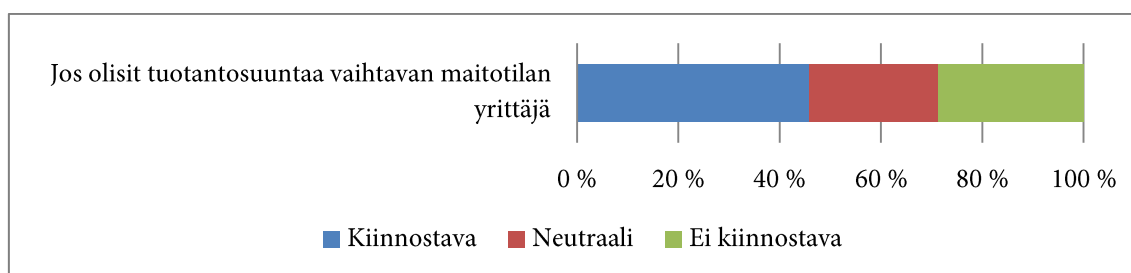
Kuvio 5.4. Vastaajien arviot yhteistyömuodon hyötyjen merkityksestä.

Tuotantosuunnan muutoksen vaatimaa henkisen pääoman tarvetta pidettiin merkittävimpana rajoitteena yhteistyön, tai tässä tapauksessa, tilan toiminnan uudelleen organisoimisessa. Tuotantosuunnan muutoksen mielekkyyttä talouden näkökulmasta epäili lähes puolet vastaajista. Uusien taitojen opetteleminen tai taloudellinen hyöty ei neljännes vastaajista pitänyt lainkaan rajoitteena.

Kuvio 5.5. Vastaajien arviot yhteistyömuodon rajoitteiden merkityksestä.

Toiminnan uudelleen organisointia muuttamalla tuotantosuuntaa kotieläintuotannosta toiseen kotieläintuotannon muotoon piti vastaajista alle puolet kiinnostavana vaihtoehtona. Tämä yhteistyömalli keräsi kaikkein eniten ei-kiinnostuneita.

Kuvio 5.6. Vastaajien arvio yhteistyön kiinnostavuudesta eri osapuolten näkökulmasta.

Vaikka vastaajat eivät pitäneet yhteistyömallia kovin kiinnostavana, arviot yhteistyömallin toteutuskelpoisuudesta painottuivat kaikissa arvioitavissa asioissa neutraaliin. Tuotantosuunnan vaihdoksen toteutettavuutta pidettiin käytännössä melko hyvänä, heikoimmaksi vastaajat arvioivat kannattavuuden.

Taulukko 5.2. Vastaajien arvio yhteistyömallin toteutuskelpoisuudesta.

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	Neutraali	Ei kovin hyvä	Erittäin huono	Ka
Kannattavuus	3 %	25 %	45 %	23 %	4 %	3,0
Riskinhallinta	2 %	33 %	53 %	9 %	3 %	3,2
Työnjako	5 %	48 %	38 %	7 %	3 %	3,5
Toteutettavuus käytännössä	7 %	40 %	33 %	18 %	3 %	3,3
Yhteensä						13,0

Tämä yhteistyömalli oli vastaajien mielestä ei-kiinnostavin. Merkittävimmäksi yhteistyön esteeksi arvioitiin muutoksen vaatiman henkinen pääoma, mitä tuotantosuunnan vaihdos vaatii. Luopuminen tutusta ja uuden opetteluineen, vaativat asioiden pureskelua ja aikaa asioiden kanssa sinuiksi pääsemistä. Tähän yhteistyökuviioon tai toiminnan uudelleen organisointiin sisältyi yksi kotieläintilojen kohtaama ongelma kotieläinvaltaisilla alueilla: lisäpellon huono saatavuus. Myymällä kauimmaiset pellot isäntä mahdollistaa tuotantosuunnan muutoksen vaatiman rahoituksen. Lisäksi rehuntuotantosopimuksilla läheisten maitotilojen kanssa on mahdollista saada tuloa maataloudesta muuten kuin lammastalouden kautta. Tämän mallin tarkoitus oli esitellä vastaajille vaihtoehto, jossa asiaa ei ratkaista hankkimalla lisää peltoalaa, vaan suuntaamalla rohkeasti uudelle alueelle. Arviot mallin toteutuskelpoisuudesta jäivät neutraaleiksi, mutta keskiarvolla mitaten malli pärjasi heikosti.

Hyödyt

Uusi tuotantosuunta tarjoaa uusia mahdollisuuksia	3,8
Lannan levitys- ja rehuala riittävät	3,9
Rehuntuotantosopimuksia on helppo solmia	3,4
Työmäärä vähenee jonkin verran	3,7
Lampaanlihan kysyntä on hyvä	3,6
Yhteensä	18,3

Rajoitteet

Muutostyöt maksavat	3,6
Joutuu opettelemaan uutta	3,3
Tulot laskevat, mutta vapaa-aika lisääntyy	3,6
Muutos vaatii henkistä pääomaa	3,9
Yhteistyön taloudellinen hyöty on liian pieni	3,4
Yhteensä	17,7

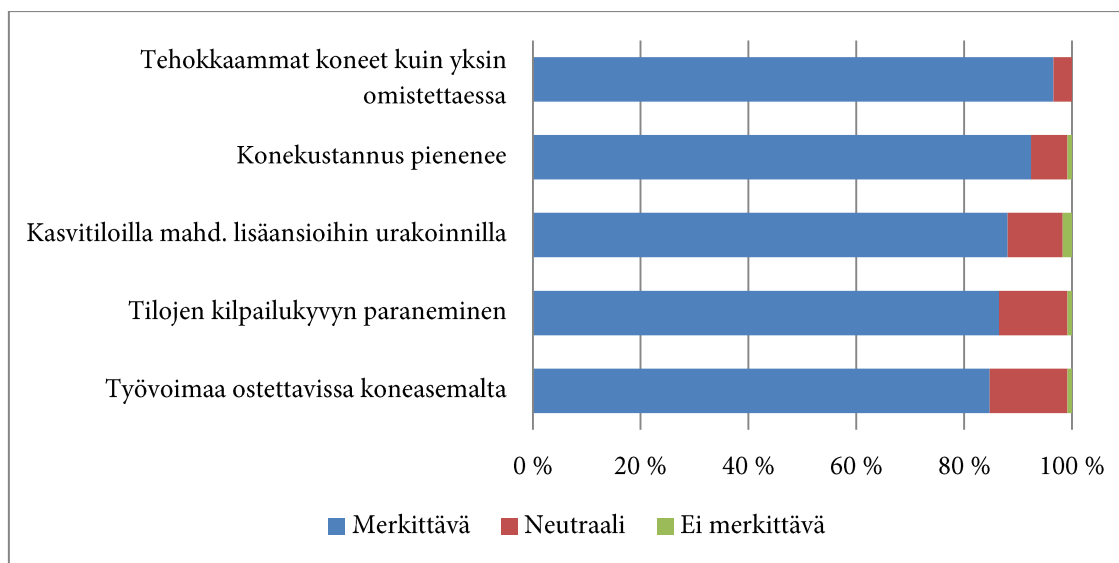
5.3 Case 3: Yhteinen koneasema

Kuvaus

3 keskikokoista maitotilaa, 1 sikatila ja 5 kasvitilaa perustavat yhteisen kone-aseman. Koneasemalle hankitaan lietevaunu, säilörehunkorjuuketju ja puimuri. Maitotilojen osuus asemasta on 55 %, sikatilan 10 % ja kasvitilojen 7 %/tila.

Tilat voivat tarvittaessa ostaa työvoimaa koneaseman osakkaista. Kasvitilat voivat urakoida myös puintia, lietteenajoa ja rehuntekoa aseman ulkopuolelle. Tällöin kuljettaja saa korvauksen työstä ja koneasema koneiden käytöstä. Urakointia tehdään, jos osakkailla ei ole samaan aikaan koneille tarvetta.

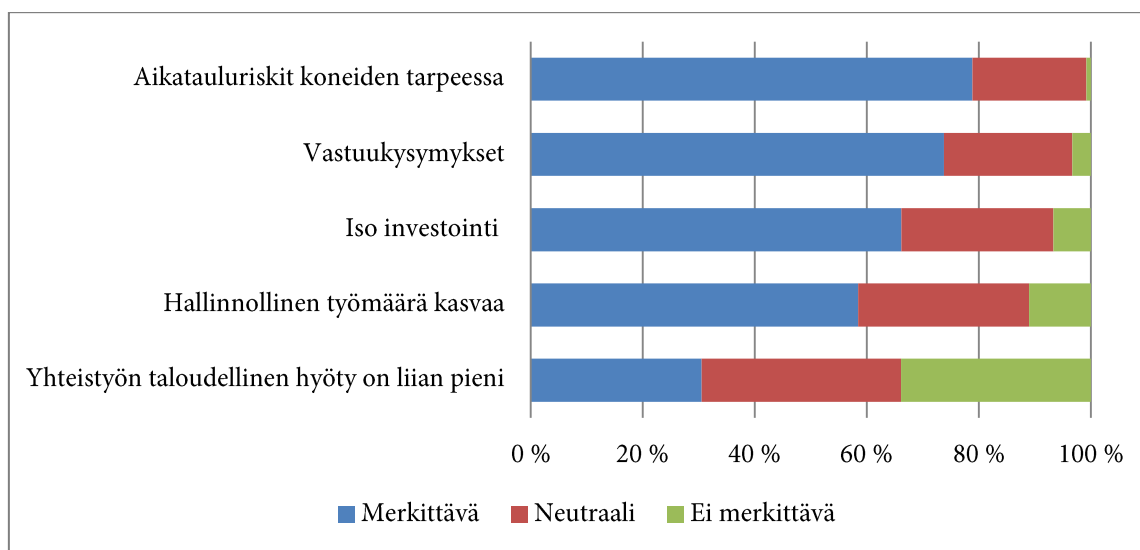
Vastaajat olivat hyvin yksimielisiä yhteistyön hyödyistä: jopa 85 % vastaajista arvioi kaikki hyödyt merkittäviksi. Hyödyistä merkittävimmiksi vastaajat arvioivat tehokkaammat koneet ja yhteisomistuksen avulla saavutettavan pienemmän konekustannuksen.

Kuvio 5.7. Vastaajien arviot yhteistyömuodon hyötyjen merkityksestä.

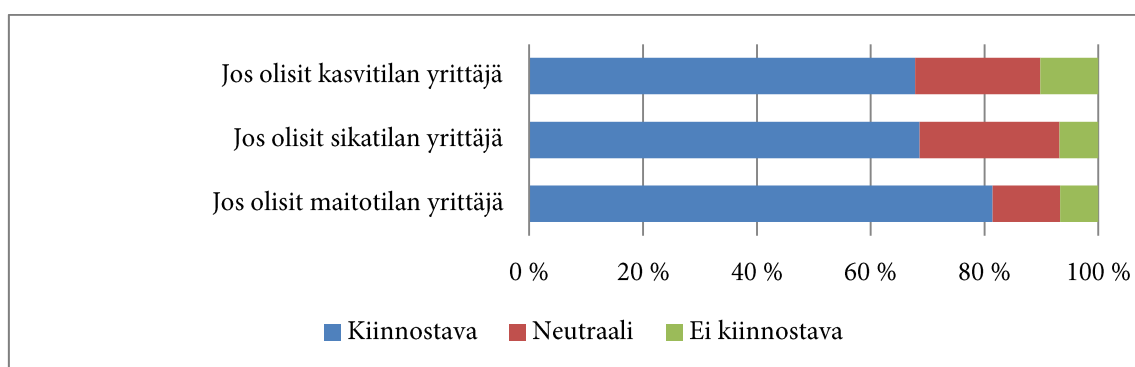
Aikatauluriskit koneiden samanaikaisessa tarpeessa sekä koneiden huoltoon ja käyttöön liittyvät vastuukysymykset olivat vastaajien mielestä yhteistyömuodon merkittävimmät rajoitteet. Yhteistyön taloudellista hyötyä osapuolille vastaajat pitivät kohtalaisen hyvänä, sillä vain 25 % arveli sen merkittäväksi rajoitteeksi. Aikatauluriskit etenkin sikatilan ja kasvitilojen koneiden samanaikaisessa tarpeessa ovat mahdollisia, mutta hallittavissa suunnittelulla. Koneyhteistyön hyötyjä pidetään yleisesti merkittävinä (Kämäräinen ym. 2014), mikä näkyy myös tässä arvioinnissa. Hyvään vastaanottoon

vaikuttanee myös se, että tämä yhteistyömalli on käytäntöön sovellettavissa ja koneasema toimintamuotona monelle tuttu.

Kuvio 5.8. Vastaajien arviot yhteistyömuodon rajoitteiden merkityksestä.

Vastaajat arvelivat yhteistyön kiinnostavan osapuolia yleisesti melko hyvin. Eniten yhteistyön arvioitiin kiinnostavan maitotilallisia. Maitotiloilla rehunkorjuukaluston yhteisomistus onkin hyvin yleinen yhteistyömuoto.

Kuvio 5.9. Vastaajien arviot yhteistyömuodon kiinnostavuudesta eri osapuolten näkökulmista.

Jakaumien perusteella yhteistyömallia pidettiin melko hyvänä tai neutraalina. Keskiarvolla mitattuna yhteistyömalli saa kuitenkin hyvät arviot kaikista asioista. Parhaan keskiarvon sai yhteistyömallin toteutettavuus käytännössä.

Taulukko 5.3. Vastaajien arvio yhteistyömallin toteutuskelpoisuudesta.

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	Neutraali	Ei kovin hyvä	Erittäin huono	Ka
Kannattavuus	8 %	29 %	25 %	22 %	16 %	4,1
Riskinhallinta	4 %	23 %	43 %	26 %	3 %	4,1
Työnjako	4 %	23 %	46 %	20 %	7 %	4,4
Toteutettavuus käytännössä	3 %	27 %	43 %	20 %	8 %	4,3
Yhteensä						16,9

Koneyhteistyö on yleisin maatilojen yhteistyömuoto ja sen kautta saavutettavia hyötyjä pidetään merkittävinä. Sen avulla nähdään saavutettavan selkeitä pääomasäästöjä (Kämäräinen ym. 2014). Tämä selittää myös yhteisen koneaseman hyvää menestystä opiskelijoiden arvioissa: se nähdään toteuttamiskelpoisena ja hyödyllisenä yhteistyökuviona, huolimatta siitä, että koneaseman osakkaina on eri tuotantosuuntien edustajia. Mallin hyvien arviointien takana lienee osin sen tuttuus ja yleisyys. Yhteistyön arveltiin myös kiinnostavan kaikkia osapuolia melko tasapuolisesti. Yhteisen koneaseman toteutukseen näin monen tilan kesken tuo toimivuutta omistusosuuksien erilainen jakautuminen tilojen kesken. Esimerkiksi maitotilat, joilla on suurin koneiden tarve ja joita varten koneaseman omistukseen hankitaan koneita joita kasvitilat tai sikatila eivät käytä, omistavat suurimman osuudet ja ovat siten myös pääomittajina suuremmassa roolissa. Kasvitilojen mahdollinen urakointi koneaseman ulkopuolelle mahdollistaisi heille tilaisuuden lisäansioihin. Käytännössä yhteistyössä on mukana jo monta tilaa joiden tarve koneille menee urakointimahdollisuuden ohi. Todennäköisesti urakointi koneaseman ulkopuolelle jäisi hyvin vähäiseksi. Siihen liittyen myös korvaukset ja vastuut tulisi sopia erikseen.

Hyödyt

Konekustannus pienenee	4,6
Tehokkaammat koneet kuin yksin omistettaessa	4,6
Työvoimaa ostettavissa koneasemalta	4,2
Kasvitiloilla mahdoll. lisäansioihin urakoinnilla	4,3
Tilojen kilpailukykyyn paraneminen	4,3
Yhteensä	21,9

Rajoitteet

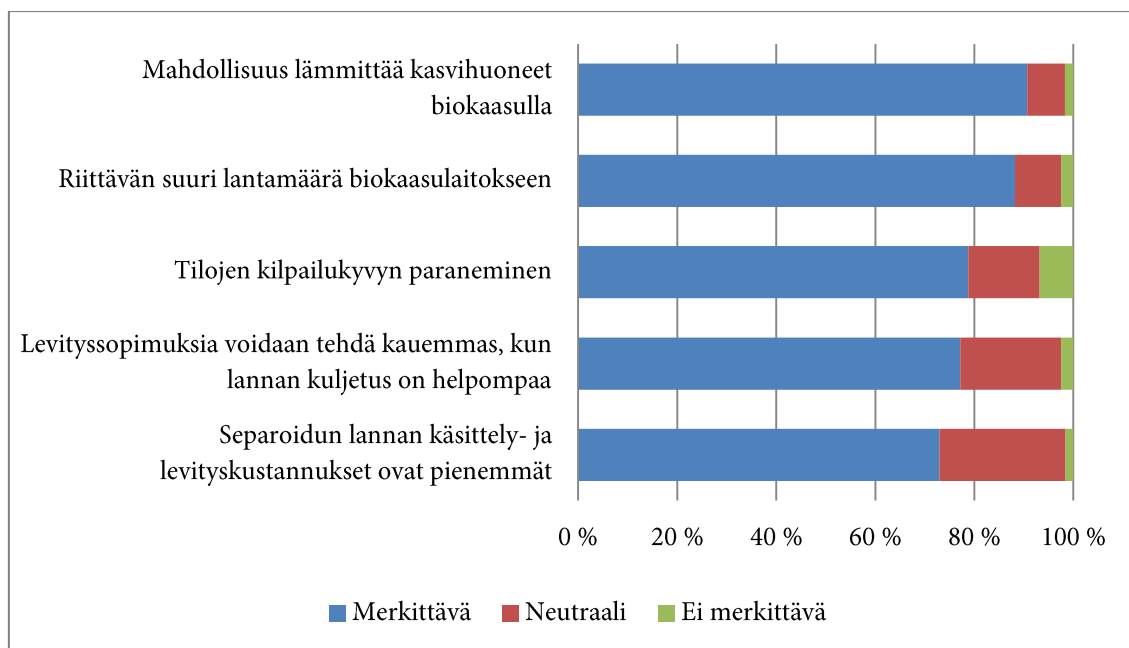
Iso investointi	3,9
Hallinnollinen työmäärä kasvaa	3,7
Aikatauluriskit koneiden tarpeessa	4,2
Vastuukysymykset	4,1
Yhteistyön taloudellinen hyöty on liian pieni	3,0
Yhteensä	18,9

5.4 Case 4: Lämpöä biokaasusta

Kuvaus

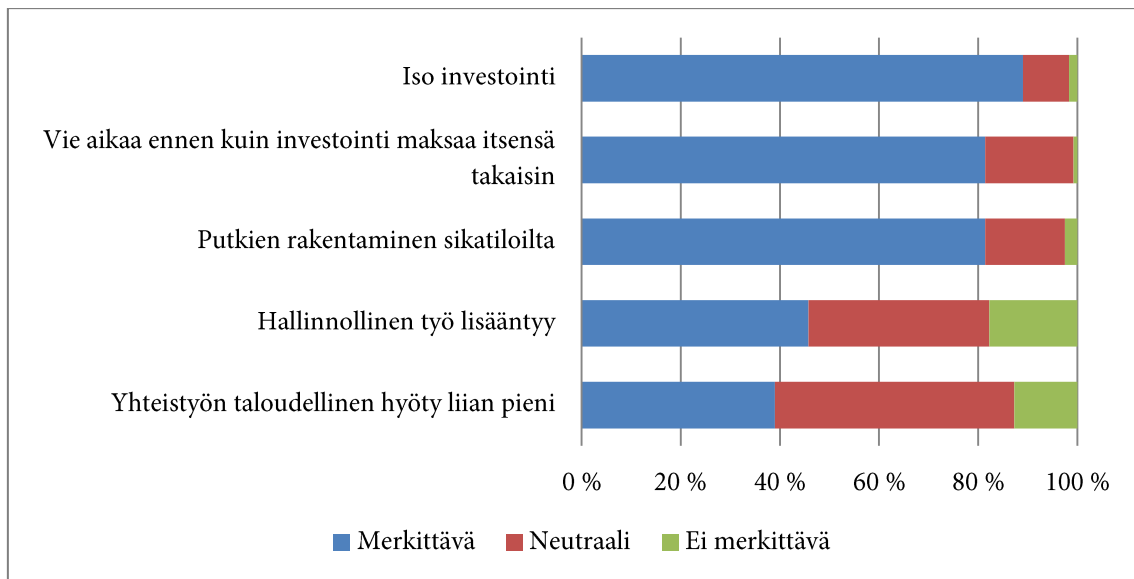
Neljä sikatilaa ja kasvihuoneyrittäjä perustavat biokaasulaitoksen. Sikatiloilta lietelanta kulkee laitokseen kaasutettavaksi putkea pitkin. Lanta separoidaan. Lannasta tuotetaan lämpöä, jolla kasvihuoneet lämpiävät. Sikatilat maksavat investoinnista 10 % per/tila, kasvihuoneyrittäjä 60 %. Lisäksi sikatiloille tulee kustannuksia kuljetusputkiston rakentamisesta.

Myös tässä yhteistyömallissa vastaajista kolme neljäsosaa piti kaikkia esitettyjä hyötyjä merkittävänä. Merkittävimmäksi hyödyksi vastaajat arvioivat yhteistyön selvimmän tuloksen eli mahdollisuuden lämmittää kasvihuoneet biokaasulla sekä sen, että useamman sikatilan lantamäärä riittäisi biokaasulaitokseen.

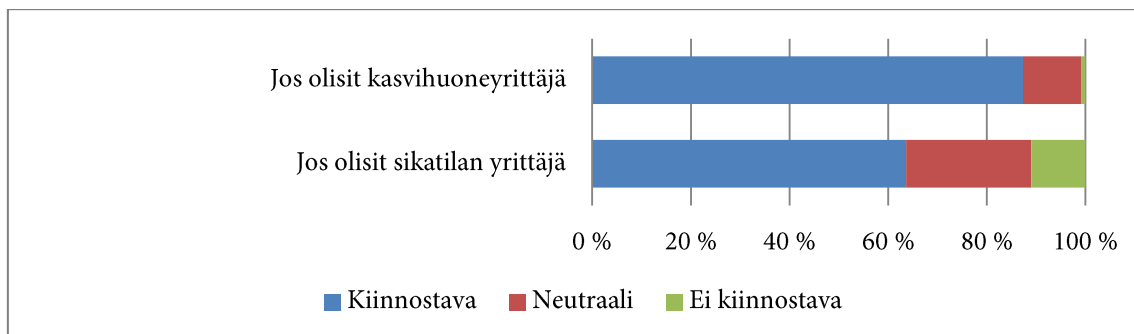
Kuvio 5.10. Vastaajien arviot yhteistyömuodon hyötyjen merkityksestä.

Lähes 90 % vastaajista piti biokaasulaitoksen perustamista isona investointina ja merkittävimpänä yhteistyön esteenä. Yhteistyön hallinnollista työmäärää ja taloudellista hyötyä vastaajat pitivät vähiten rajoittavina asioina, huolimatta siitä, ettei sikatiloille ole yhteistyöstä selkeästi säästöä osoitettavissa.

Kuvio 5.11. Vastaajien arviot yhteistyömuodon rajoitteiden merkityksestä.

Yhteistyön arveltiin kiinnostavan selvästi enemmän kasvihuoneyrittäjää kuin sikatilan yrittäjää. Luonnollisesti kasvihuoneyrittäjä saa hyödyn suoraan lannan kaasutuksesta lämmöksi. Sikatilojen hyöty yhteistyöstä tulee epäsuorasti lannan käsittelyn helpottumisen kautta.

Kuvio 5.12. Vastaajien arviot yhteistyömuodon kiinnostavuudesta eri osapuolten näkökulmista.

Yhteistyömallin toteutuskelpoisuuden vastaajat arvioivat yleisesti melko hyväksi tai neutraaliksi, huolimatta siitä, että biokaasulaitokseen investointi ei tällä hetkellä ole kannattavaa ja putkien rakentaminen sikatiloilta biokaasulaitokseen on iso investointi.

Taulukko 5.4. Vastaajien arvio yhteistyömallin toteutuskelpoisuudesta.

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	Neutraali	Ei kovin hyvä	Erittäin huono	Ka
Kannattavuus	7 %	43 %	40 %	9 %	2 %	3,5
Riskinhallinta	5 %	34 %	50 %	9 %	3 %	3,3
Työnjako	8 %	42 %	42 %	7 %	3 %	3,5
Toteutettavuus käytännössä	8 %	34 %	43 %	14 %	2 %	3,5
Yhteensä						13,5

Tämän yhteistyömallin heikkoutena oli selvästi sen ansaintalogiikka ja hyödyn yksipuolisuus. Investointi biokaasulaitokseen on iso ja investoinnin kuolettamiseen menee vuosia. Sikatilojen näkökulmasta yhteistyön houkuttelevuus kiteytyy lannan levitysalan puutteeseen, mitä lannan biokaasutus helpottaa. Kaasutettua lantaa on helpompi käsitellä ja kuljetella, jos esimerkiksi lannan levityssopimuksia joudutaan tekemään kauemmas. Jotta kaasutuksesta olisi hyötyä sikatiloille, täytyy olettaa, että sikatiloilla ei ole riittävästi omaa peltoalaa lannan levitystä varten ja ne joutuvat tekemään levityssopimuksia. Myös putkien rakentaminen sikatiloilta kaasutuslaitokseen olisi työlästä ja kallista. Yhteistyömalli sai kuitenkin vastaajilta hyvät arviot sekä hyödyistä että rajoitteista. Tämä viitannee siihen, että opiskelijoiden keskuudessa on halua uskoa biokaasun mahdollisuuksiin ja yleistymiseen.

Hyödyt

Levityssopimuksia voidaan tehdä kauemmas, kun lannan kuljetus on helpompaa	4,0
Separoidun lannan käsittely- ja levityskustannukset ovat pienemmät	4,1
Mahdollisuus lämmittää kasvihuoneet biokaasulla	4,5
Riittävän suuri lantamäärä biokaasulaitokseen	4,4
Tilojen kilpailukyvyyn paraneminen	4,1
Yhteensä	21,0

Rajoitteet

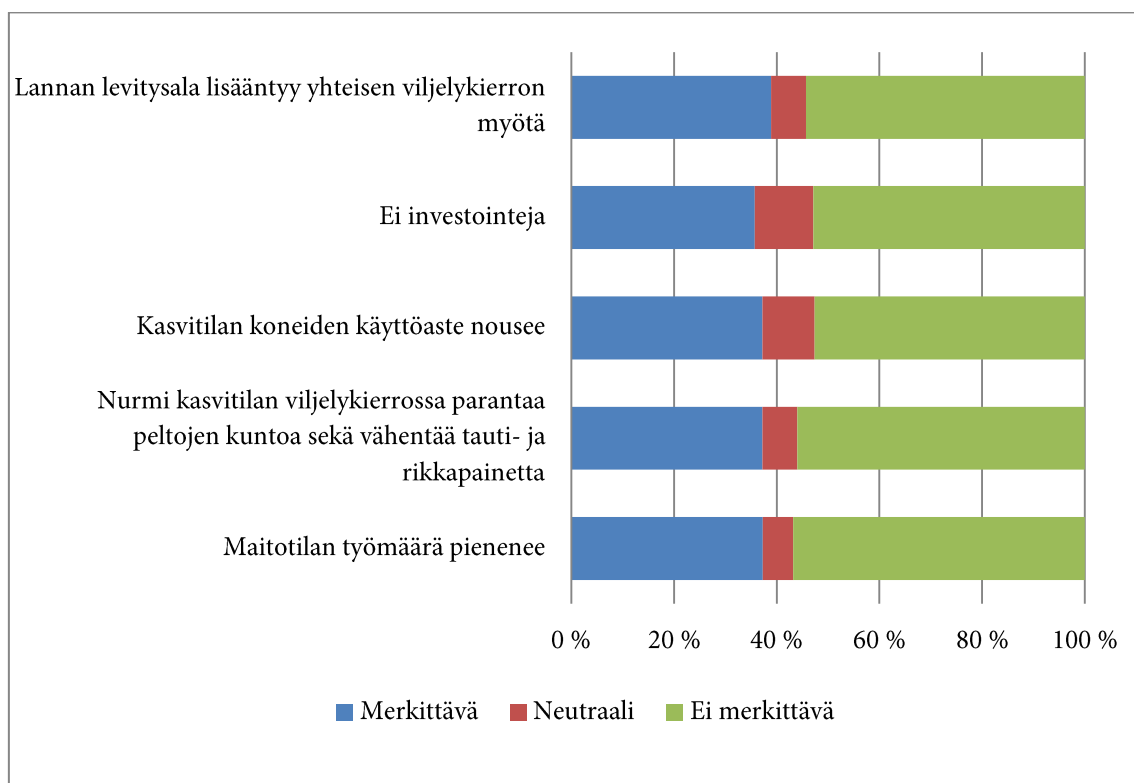
Iso investointi	4,4
Putkien rakentaminen sikatiloilta	4,1
Vie aikaa ennen kuin investointi maksaa itsensä takaisin	4,2
Hallinnollinen työ lisääntyy	3,4
Yhteistyön taloudellinen hyöty on liian pieni	3,4
Yhteensä	19,4

5.5 Case 5: Yhteistyö lannan levityksessä ja rehunteossa

Kuvaus

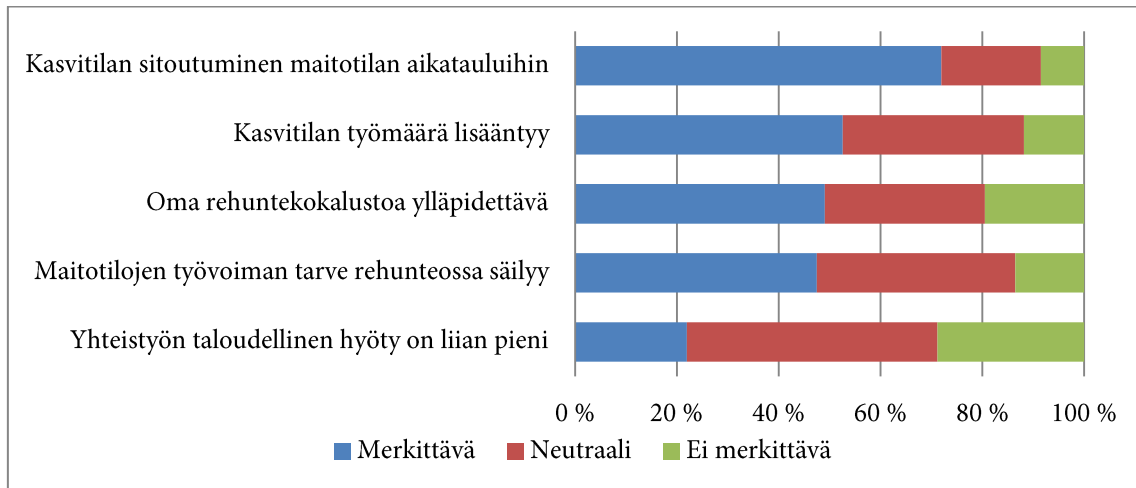
Kaksi keskikokoista maitotilaa sopii yhteistyöstä kasvitilan kanssa. Kasvitila hoitaa maitotilojen lannan levityksen ja rehunteon (nurmi ja vilja). Kaikkien tilojen viljelykierrot yhdistetään. Nurmiviljelyyn ja rehutekoon kasvitila saa käyttöönsä maitotilojen kaluston ja työvoimaa maitotiloilta.

Tämän yhteistyömuodon hyötyjä ei voida arvioida luotettavasti, sillä lomakkeessa oli tämän kysymyksen asteikon kohdalla virhe. Tässä yhteistyömallissa oli tarkoitus esitellä vastaajille mahdollisuus lisätä pelloalaa yhdistämällä kolmen tilan viljelykierrot sekä hyödyntää kasvitilan mahdollisuutta tehdä lisätöitä maitotiloille ja samalla hankkia lisäansiota.

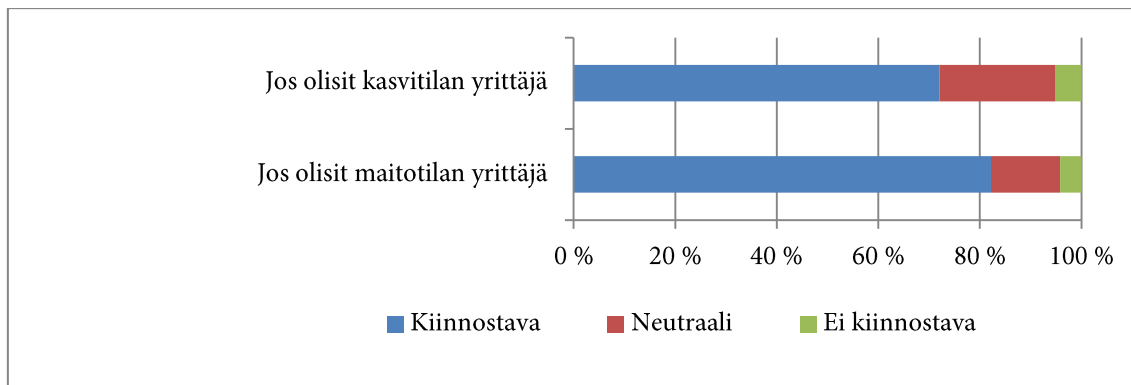
Kuvio 5.13. Vastaajien arviot yhteistyömuodon hyötyjen merkityksestä.

Yhteistyömuodon rajoitteita vastaajat eivät pitäneet kovin merkittävänä. Lähes 80 % vastaajista arvioi, ettei mallin taloudellinen hyöty ollut merkittävä este. Tähän vaikuttanee se, ettei yhteistyöhön liity investointeja, vaan hyvällä sopimuksella ja suunnittelulla kaikki osapuolet hyötyvät. Myöskään muutoksia osapuolten työmäärässä ei katsottu merkittäviksi rajoitteiksi.

Kuvio 5.14. Vastaajien arviot yhteistyömuodon rajoitteiden merkityksestä.

Yhteistyömallin arvioitiin kiinnostavan hieman enemmän maitotiloja, joka hyötyy yhteistyöstä sekä lisääntyneen lannan levitysalan kautta että lisätyövoiman kautta. Kuitenkin yhteistyömuoto arvioitiin kiinnostavaksi myös kasvitilan näkökulmasta.

Kuvio 5.15. Vastaajien arviot yhteistyömuodon kiinnostavuudesta eri osapuolten näkökulmista.

Tämän yhteistyömallin toteutettavuuden vastaajat arvioivat melko hyväksi. Yhteistyön kannattavuutta piti erittäin hyvänä tai melko hyvänä 64 % vastaajista ja toteutettavuutta käytännössä 63 %. Yhteistyö ei edellytä kummaltakaan osapuolelta isoja investointeja yhteistyön käynnistämiseen, sen sijaan yhteistyön mahdollistamien hyötyjen (peltoala, työvoima, lisäansiot) vaativat osapuolilta yhdistetyn viljelykierron pitkäjänteistä suunnittelua sekä sopimusta siitä miten kasvitilalliselle korvataan työ- ja konetunteja.

Taulukko 5.5. Vastaajien arvio yhteistyömallin toteutuskelpoisuudesta.

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	Neutraali	Ei kovin hyvä	Erittäin huono	Ka
Kannattavuus	13 %	51 %	34 %	2 %	1 %	3,7
Riskinhallinta	3 %	35 %	55 %	7 %	1 %	3,3
Työnjako	11 %	40 %	37 %	10 %	2 %	3,5
Toteutettavuus käytännössä	13 %	50 %	30 %	6 %	2 %	3,7
Yhteensä						14,2

Toteutuskelpoisuuden perusteella tämä oli toiseksi paras yhteistyömalli. Myös tämä yhteistyömuoto on helposti käytäntöön siirrettävissä ja jo yleisesti käytössä oleva, kuten koneasemakin. Rajoitteiden pieneksi jäänyt keskiarvojen summa ja korkea keskiarvo toteutuskelpoisuudesta viittaavat siihen, että tämän yhteistyön rajoitteet ovat oikealla asenteella ja sopimuksella hallittavissa. Merkittävimmäksi yhteistyön rajoitteeksi vastaajat arvelivat kasvitilan sitoutumisen maitotilan aikatauluihin.

Hyödyt*

Maitotilan työmäärä pienenee	2,7
Lannan levitysala lisääntyy yhteisen viljelykierron myötä	2,7
Ei investointeja	2,6
Kasvitilan koneiden käyttöaste nousee	2,7
Nurmi kasvitilan viljelykierrossa parantaa peltojen kuntoa sekä vähentää tauti- ja rikkapainetta	2,7
Yhteensä	13,4

Rajoitteet

Oma rehuntekokalusto ylläpidettävä	3,4
Maitotilojen työvoiman tarve rehunteossa säilyy	3,4
Kasvitilan työmäärä lisääntyy	3,5
Kasvitilan sitoutuminen maitotilan aikatauluihin	3,9
Yhteistyön taloudellinen hyöty on liian pieni	3,0
Yhteensä	17,1

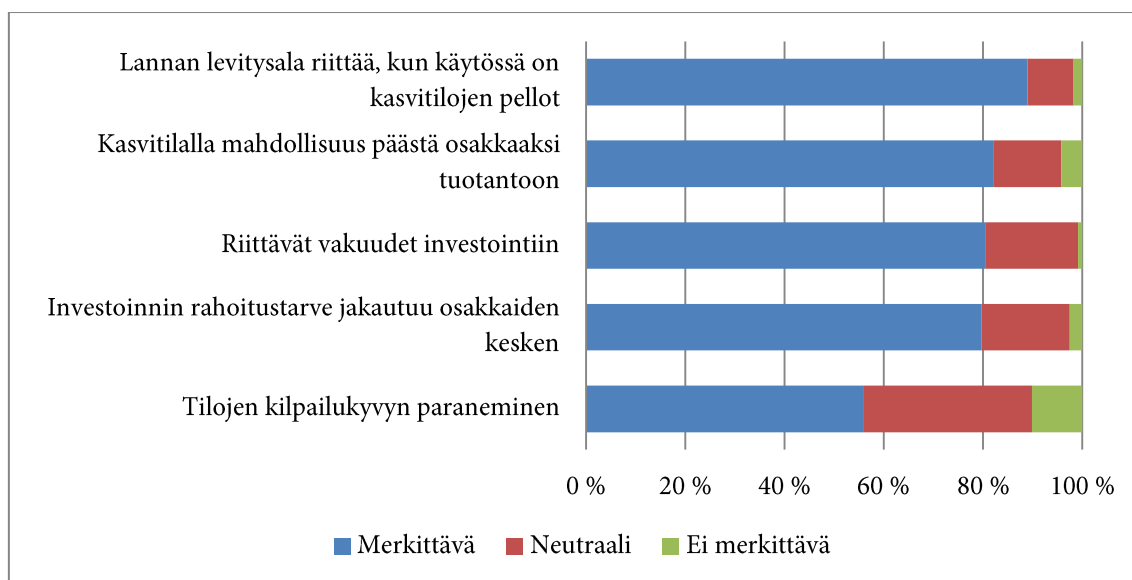
* Valitettava virhe kyselylomakkeella estää yhteistyömallin hyötyjen käsittelyn

5.6 Case 6: Kasvitila osakkaaksi broilerikasvattamoon

Kuvaus

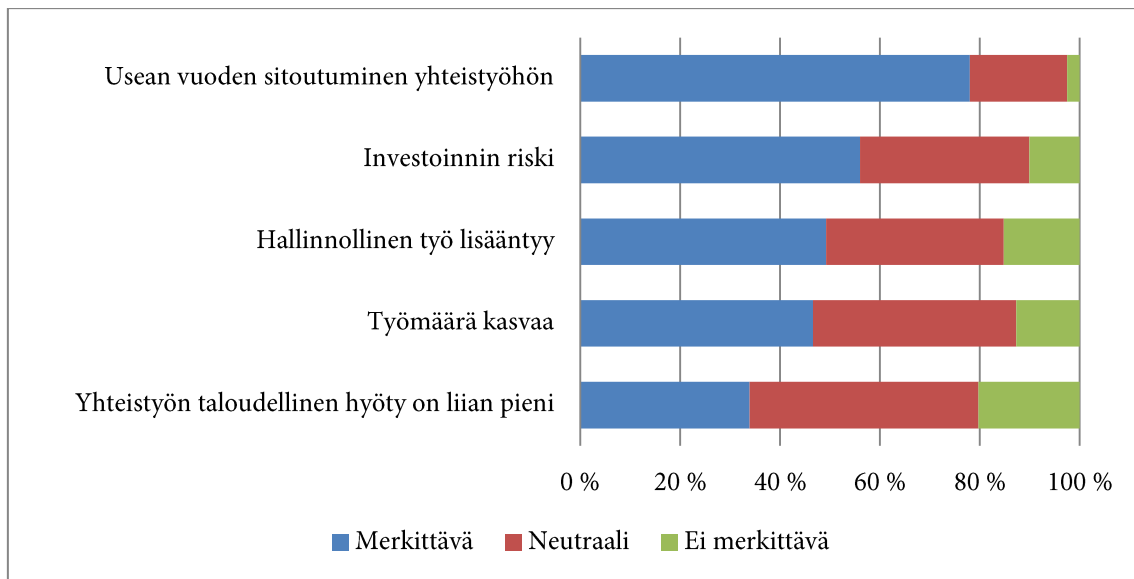
Broileritila kaksinkertaistaa tuotantonsa rakentamalla uuden kasvattamon. Osakeyhtiömuotoiseen kasvattamoon tulee osakkaaksi kaksi kasvitilaa 10 % osuudella/tila. Tämä helpottaa investoinnin rahoitusta ja lisää lannan levitysalaa. Peltoalan käytöstä lannan levitykseen sovitaan erikseen. Kaikki osakkaat työskentelevät kasvattamossa osuuksiaan vastaavan määrän.

Vastaajat arvioivat lisäpeltoalan lannan levitykseen olevan merkittävin yhteistyömallin hyöty. Vastaajista 44 % ei kuitenkaan ollut vakuuttunut, että yhteistyökuvio parantaisi tilojen kilpailukykyä.

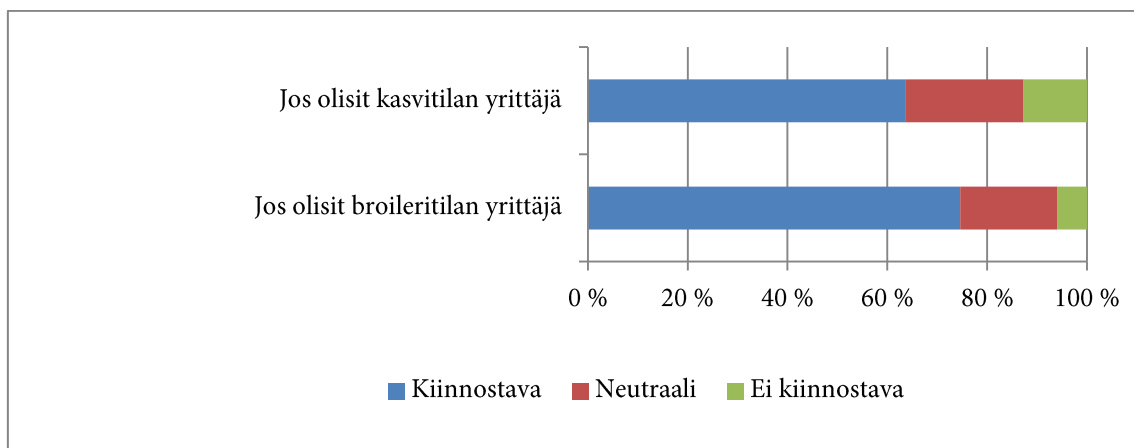
Kuvio 5.16. Vastaajien arviot yhteistyömuodon rajoitteiden merkityksestä.

Yhteisen kasvattamon vaatima vuosien sitoutuminen investointiin ja yhteistyöhön oli vastaajien mielestä merkittävin yhteistyön rajoite. Yhteistyömuodon mahdollisen vaikutuksen tilojen talouteen näki suurin osa vastaajista hyväksi, sillä vain 34 % arvioi liian pienen taloudellisen hyödyn rajoittavan yhteistyötä.

Kuvio 5.17. Vastaajien arviot yhteistyömuodon rajoitteiden merkityksestä.

Vastaajat arvioivat yhteisen investoinnin broilerikasvattamoon kiinnostavan enemmän nykyistä broilerin tuottajaa kuin kasvitilan viljelijää. Siirtyminen kotieläintuottajaksi tarkoittaisi erilaista ympärivuotista sitoutumista tuotantoon, uuden opettelua, riskin ottamista sekä asenteellista rohkeutta astuttaessa mukaan toisen tilan pyörittämään yritystoimintaan. Toisaalta kotieläintuotanto tarjoaisi kasvitilalle tasaista tuloa ja työmäärä kasvitilan osalta on kohtuullinen.

Kuvio 5.18. Vastaajien arviot yhteistyömuodon kiinnostavuudesta eri osapuolten näkökulmista.

Vastaajat arvioivat yhteistyömallin toteutettavuuden pääsääntöisesti melko hyväksi. Yhteistyön kannattavuuden arvioi erittäin tai melko hyväksi 63 % vastaajista, mikä vahvistaa aiempaa havaintoa, ettei yhteistyön taloudellista hyötyä pidetty liian pienenä.

Taulukko 5.6. Vastaajien arvio yhteistyömallin toteutuskelpoisuudesta.

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	Neutraali	Ei kovin hyvä	Erittäin huono	Ka
Kannattavuus	9 %	54 %	36 %	2 %	0 %	3,7
Riskinhallinta	8 %	41 %	43 %	8 %	1 %	3,5
Työnjako	6 %	39 %	43 %	11 %	1 %	3,4
Toteutettavuus käytännössä	8 %	46 %	36 %	9 %	1 %	3,5
Yhteensä						14,0

Tämän yhteistyömallin taustalla on ajatus siitä, että tilojen kasvua rajoittavia pääoman ja lisäpeltoalan tarvetta on mahdollista ratkoa yhteistyökuvioita hyödyntämällä. Osakeyhtiömuotoinen kasvattamo on melko turvallinen vaihtoehto kasvitilankin näkökulmasta, sillä tarvittaessa osuuden myynti on mahdollista. Toisaalta siinä piilee myös riski broilerikasvattajan näkökulmasta siinä tapauksessa, että kasvitila päättäisi myydä osuutensa pois eikä tilalle olisi löydettävissä helposti lannan levitysalaa. Broilerin tuottaja hyötyisi lannanlevitysalan lisäksi, lisätyövoimasta, jonka ansiosta uuden kasvattamon aiheuttaman työmäärä ei kasvaisi kohtuuttomaksi. Broileritila saisi myös apua kasvattamon rahoitukseen, mikä tarkoittaisi pienempää velkataakkaa kuin yksin investoidessa. Yhteistyömalli sai hyvät arviot sekä hyödyistä että rajoitteista. Rajoitteista selkeästi esille nousee sitoutuminen moneksi vuodeksi, joka ei tässä yhteistyömuodossa välttämättä kuitenkaan ole niin iso sudenkuoppa.

Hyödyt

Investoinnin rahoitustarve jakautuu osakkaiden kesken	4,0
Riittävät vakuudet investointiin	4,1
Lannan levitysalaa riittää, kun käytössä on kasvitilojen pellot	4,4
Kasvitilalla mahdollisuus päästä osakkaaksi tuotantoon	4,1
Tilojen kilpailukykyyn paraneminen	4,1
Yhteensä	20,8

Rajoitteet

Investoinnin riski	3,6
Hallinnollinen työ lisääntyy	3,4
Työmäärä kasvaa	3,4
Usean vuoden sitoutuminen yhteistyöhön	4,1
Yhteistyön taloudellinen hyöty on liian pieni	3,1
Yhteensä	17,7

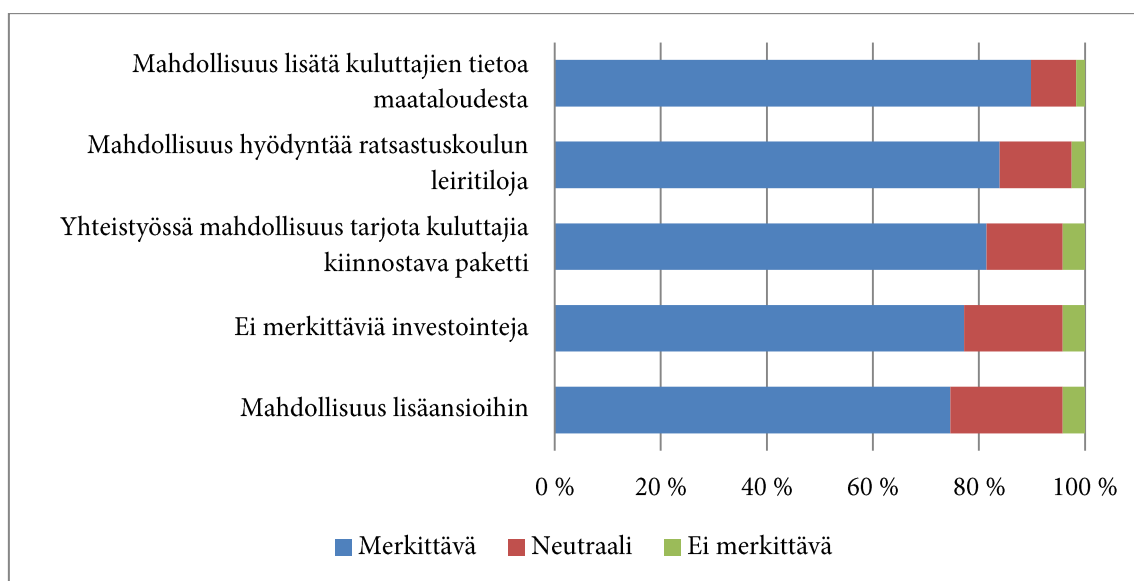
5.7 Case 7: Hyötyloma – näyteikkuna nykyaikaisen maatilán arkeen

Kuvaus

Yhden robotin maitotila ja ratsastuskoulu perustavat maatilamatkailuyrityksen, joka tarjoaa kuluttajille mahdollisuutta viettää elämysviikko tai viikonloppu maatilán arkeen tutustuen. Yritys on sivuelinkeino, jonka tavoite on tarjota näyteikkuna nykyaikaisen tilán arkeen ja tuotantoon. Yhteistyössä työkuormitus isäntäväelle on pienempi kuin yksin toimittaessa ja tarjonta asiakkaille monipuolisempaa. Maitotilalla on myös oma juustola.

Asiakkaat maksavat asumisesta ja ruokailuista. Asiakkaat osallistuvat sekä maitotilán että ratsastuskoulun töihin ja saavat samalla tietoa alasta. Ratsastuskoululla asiakkaat voivat ratsastaa.

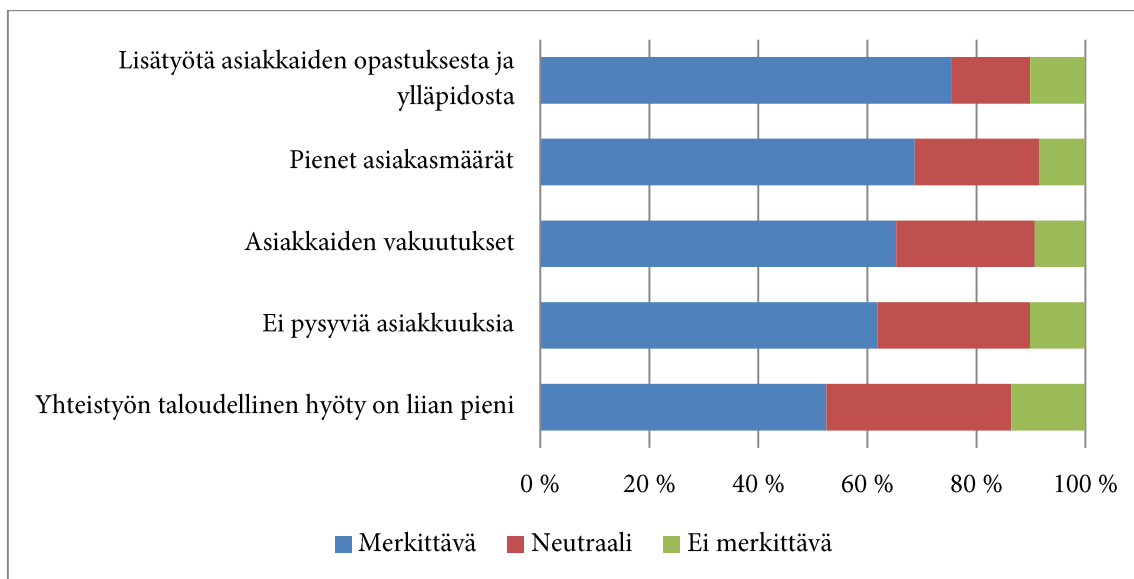
Tämän yhteistyökuvion hyötyjen merkityksessä ei ollut suuria eroja. Vastaajista 90 % piti yhteistyömallin mahdollisuutta lisätä kuluttajien tietoa maataloudesta merkittävimpänä hyötynä, kun 75 % vastaajista piti mahdollisuutta lisäänsioihin merkittävä hyötynä.

Kuvio 5.19. Vastaajien arviot yhteistyömuodon rajoitteiden merkityksestä.

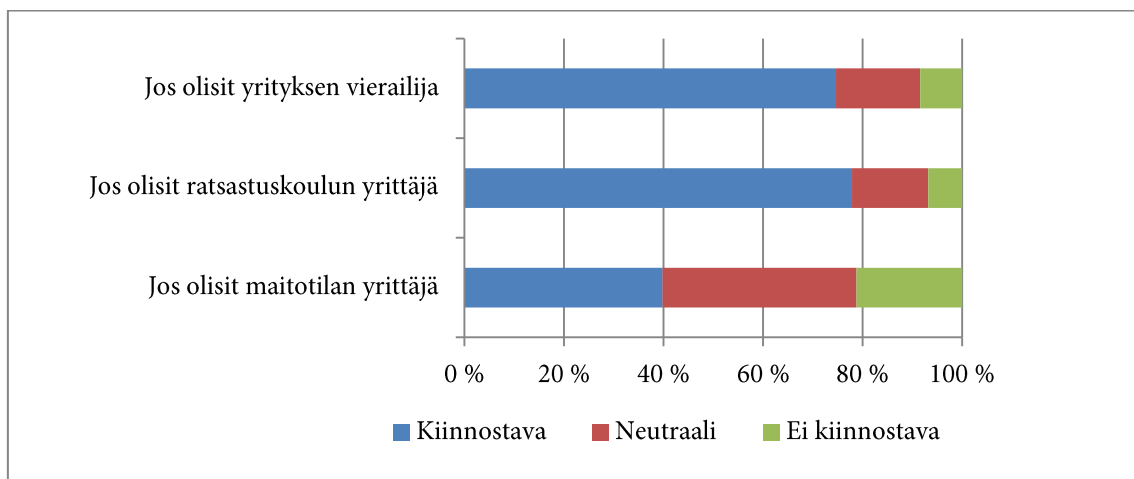
Vaikka esitetty yhteistyömalli tarjoaa osapuolille vain pientä mahdollisuutta lisäänsioihin, vaatien kuitenkin yrittäjiltä huomattavaa lisäpanostusta ja aikaa, vain reilut puolet vastaajista arveli yhteistyön taloudellisen hyödyn olevan merkittävä rajoite. Tähän vaikuttanee se, että yhteistyömuodon toteuttaminen ei vaadi isoja investointeja,

vaan tekemisen järjestelyjä ja yrittäjien työresurssia. Merkittävimmäksi rajoitteeksi kuitenkin arvioitiin juuri yhteistyökuvion tuoma lisätyö.

Kuvio 5.20. Vastaajien arviot yhteistyömuodon rajoitteiden merkityksestä.

Yhteistyön arvioitiin kiinnostavimmaksi ratsastuskoulun näkökulmasta, kun vain 40 % vastaajista arveli yhteistyön kiinnostavan maitotilaa.

Kuvio 5.21. Vastaajien arviot yhteistyömuodon kiinnostavuudesta eri osapuolten näkökulmista.

Vastaajat arvioivat yhteistyömallin kaikilta osin melko neutraaliksi. Keskiarvot ovat hyvin yhtenäiset eri asioiden arvioissa.

Taulukko 5.7. Vastaajien arvio yhteistyömallin toteutuskelpoisuudesta.

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	Neutraali	Ei kovin hyvä	Erittäin huono	Ka
Kannattavuus	5 %	31 %	44 %	17 %	3 %	3,2
Riskinhallinta	5 %	22 %	49 %	21 %	3 %	3,1
Työnjako	4 %	37 %	42 %	14 %	3 %	3,3
Toteutettavuus käytännössä	9 %	34 %	36 %	14 %	7 %	3,3
Yhteensä						12,8

Tämä yhteistyökuvio sai vastaajilta kaikkein heikoimmat arviot, kun verrataan hyötyjen ja rajoitteiden välistä eroa sekä mallin toteutuskelpoisuutta. Suuri osa vastaajista piti tärkeänä lisätä kuluttajien tietoa nykyajan maataloudesta, mutta siitä aiheutuvan lisätyömäärän arveltiin kuitenkin rajoittavan yhteistyötä merkittävästi. Yhteistyökuviota täytyisi kehittää pidemmälle, jotta jalon ajatuksen lisäksi lisätyö olisi toimijoille myös kannattavaa.

Hyödyt

Mahdollisuus lisätä kuluttajien tietoa maataloudesta	4,0
Mahdollisuus lisäansioihin	3,7
Ei merkittäviä investointeja	3,8
Mahdollisuus hyödyntää ratsastuskoulun leiritiloja	3,9
Yhteistyössä mahdollisuus tarjota kuluttajia kiinnostava paketti	3,6
Yhteensä	19,0

Rajoitteet

Lisätyötä asiakkaiden opastuksesta ja ylläpidosta	4,2
Ei pysyviä asiakkuuksia	3,8
Asiakkaiden vakuutukset	3,8
Pienet asiakasmäärät	3,9
Yhteistyön taloudellinen hyöty on liian pieni	3,8
Yhteensä	19,5

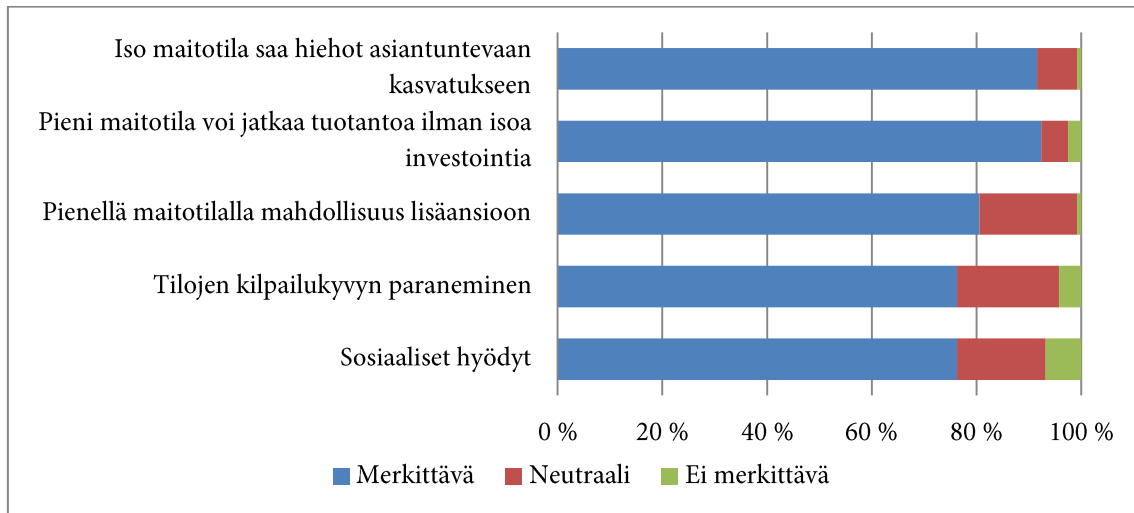
5.8 Case 8: Lehmät ja hiehot vuokrapaikoilla

Kuvaus

Pieni maitotila päättyy uuden pihaton rakentamisen sijaan yhteistyöhön naapurin ison maitotilan kanssa ja vuokraa tältä 20 lehmäpaikkaa. Tilan vanha navetta puolestaan muutetaan hiehojen kasvatukseen sopivaksi ja tila ottaa hoitaakseen omien hiehojen lisäksi naapurin hiehoja. Tilat sopivat, että pienen tilan isäntä on apuna isolla tilalla 2 päivää/viikko. Pieni maitotila maksaa vuokran lehmä-

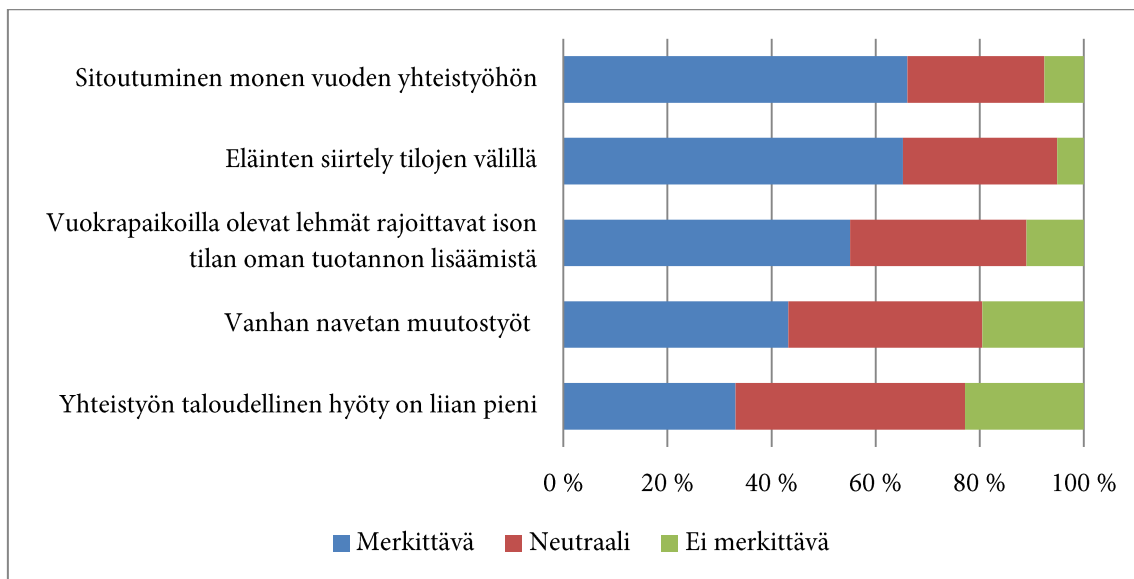
paikoista. Iso maitotila maksaa vuokran hiehojen kasvatuspaikoista ja korvauksen työstä. Peltotyöt eivät kuulu yhteistyöhön.

Tärkeimpinä hyötyinä vastaajat pitivät ison maitotilan mahdollisuutta saada hiehot asiantuntevaan kasvatukseen ja pienelle tilalle avautuvaa mahdollisuutta jatkaa kotieläintuotantoa ilman isoa investointia uuteen navettaan.

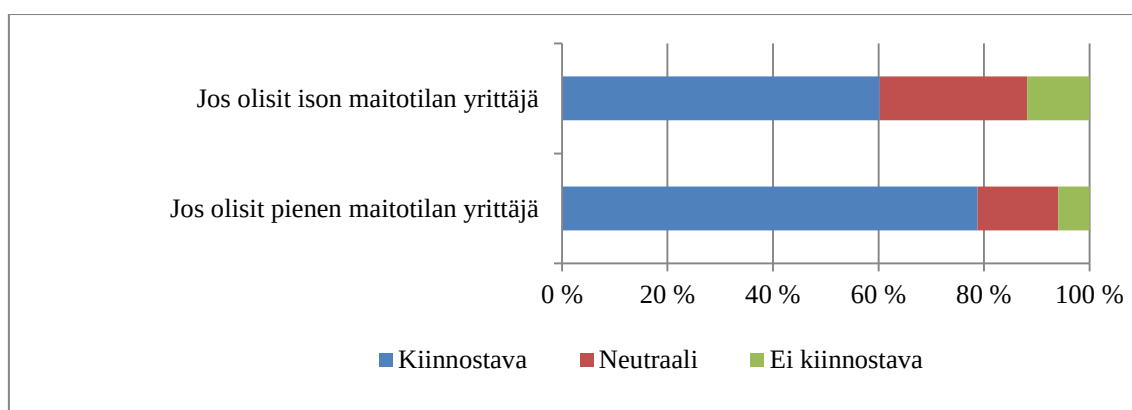
Kuvio 5.22. Vastaajien arviot yhteistyömuodon rajoitteiden merkityksestä.

Merkittävimmiä yhteistyön esteiksi vastaajat arvioivat osapuolten sitoutumisen monen vuoden yhteistyöhön ja eläinten siirtelyn yhteistyötilojen välillä. Yhteistyön taloudellista hyötyä sen sijaan vain 33 % vastaajista piti merkittävä esteenä.

Kuvio 5.23. Vastaajien arviot yhteistyömuodon rajoitteiden merkityksestä.

Vastaajat arvelivat yhteistyökuvion kiinnostavan selvästi enemmän ison maitotilan yrittäjää kuin pienen maitotilan yrittäjää. Pienen maitotilallisen työ jakautuu kahteen paikkaan: hiehojen kasvatukseen omassa navetassa ja omaan työosuuteen naapurin isossa navetassa. Toisaalta vaikka yhteistyö tarkoittaa siirtymistä tilojen välillä, voi kokonaistymäärä silti olla edeltävää tilannetta pienempi. Isolle maitotilalle yhteistyökuvio mahdollistaa lisätyöresurssin navettaan kahtena päivänä viikossa. Tämä on huomattava apua etenkin kiireisinä aikoina, kuten rehunteon aikaan. Yhteistyökuvio kuitenkin vaatii myös muita järjestelyjä, esimerkiksi siitä, miten tilat tuottavat rehun ja miten pienen tilojen vuokrapaikoilla olevien lehmien maitotuotot siirtyvät. Lähtökohtaisesti yhteistyömallissa ei ole esitetty rahaliikenteen järjestelyjä tilojen välillä, mutta todellisuudessa vuokrapaikoista sekä työtunneista tulisi tehdä sopimukset sekä korvausperusteet molempien tuottajien työstä tulee selkeyttää, mm. tilojen tulojen (maito, vuokra), vakuutusten, vastuiden ym. muiden käytännön järjestelyn osalta.

Kuvio 5.24. Vastaajien arviot yhteistyömuodon kiinnostavuudesta eri osapuolten näkökulmista.

Vastaajat arvioivat yhteistyömallin toteutettavuuden keskimäärin melko hyväksi. Parhaiksi arvioitiin kannattavuus ja työnjako osapuolten kesken.

Taulukko 5.8. Vastaajien arvio yhteistyömallin toteutuskelpoisuudesta.

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	Neutraali	Ei kovin hyvä	Erittäin huono	Ka
Kannattavuus	6 %	53 %	34 %	4 %	3 %	3,6
Riskinhallinta	8 %	31 %	54 %	7 %	1 %	3,4
Työnjako	10 %	47 %	34 %	9 %	1 %	3,6
Toteutettavuus käytännössä	9 %	37 %	38 %	12 %	3 %	3,4
Yhteensä						13,9

Tämä yhteistyökuvio sai hyödyistä korkeat keskiarvot, mutta mallin toteutuskelpoisuus jäi häntäpäähän. Merkittävimmäksi rajoitteeksi vastaajat arvioivat sitoutumisen monen vuoden yhteistyöhön. Tämän yhteistyökuvion yksi kompastuskivi saattaa olla oletus siitä, että pienen maitotilan isäntä on halukas tekemään vähän enemmän töitä sekä muuttamaan vanhan navetan hiehofasvatammoksi. Yhteistyön arveltiin hyödyttävän enemmän isoa maitotilaa, joka hyötyy niin työvoimaresurssista kuin osaavasta kasvatavusta Verrattuna kuitenkin oman uuden pihatön investointiin yhteistyökuvio on myös pienelle maitotilalle hyvä vaihtoehto. Tila pystyy jatkamaan kotieläintuotantoa ja mahdollisuudet kannattavaan toimintaan voivat olla paremmat kuin pienen viljelyalan kasvitilaksi siirryttäessä.

Hyödyt

Pieni maitotila voi jatkaa tuotantoa ilman isoa investointia	4,4
Iso maitotila saa hiehot asiantuntevaan kasvatukseen	4,4
Sosiaaliset hyödyt	4,0
Pienellä maitotilalla mahdollisuus lisäansioon	4,2
Tilojen kilpailukyvyyn paraneminen	4,0
Yhteensä	21,0

Rajoitteet

Vuokrapaikoilla olevat lehmät rajoittavat ison tilan oman tuotannon lisäämistä	3,6
Eläinten siirtely tilojen välillä	3,9
Sitoutuminen monen vuoden yhteistyöhön	3,9
Vanhan navetan muutostyöt	3,3
Yhteistyön taloudellinen hyöty on liian pieni	3,2
	17,9

6 YHTEISTYÖMALLIEN VERTAILU JA POHDINTAA

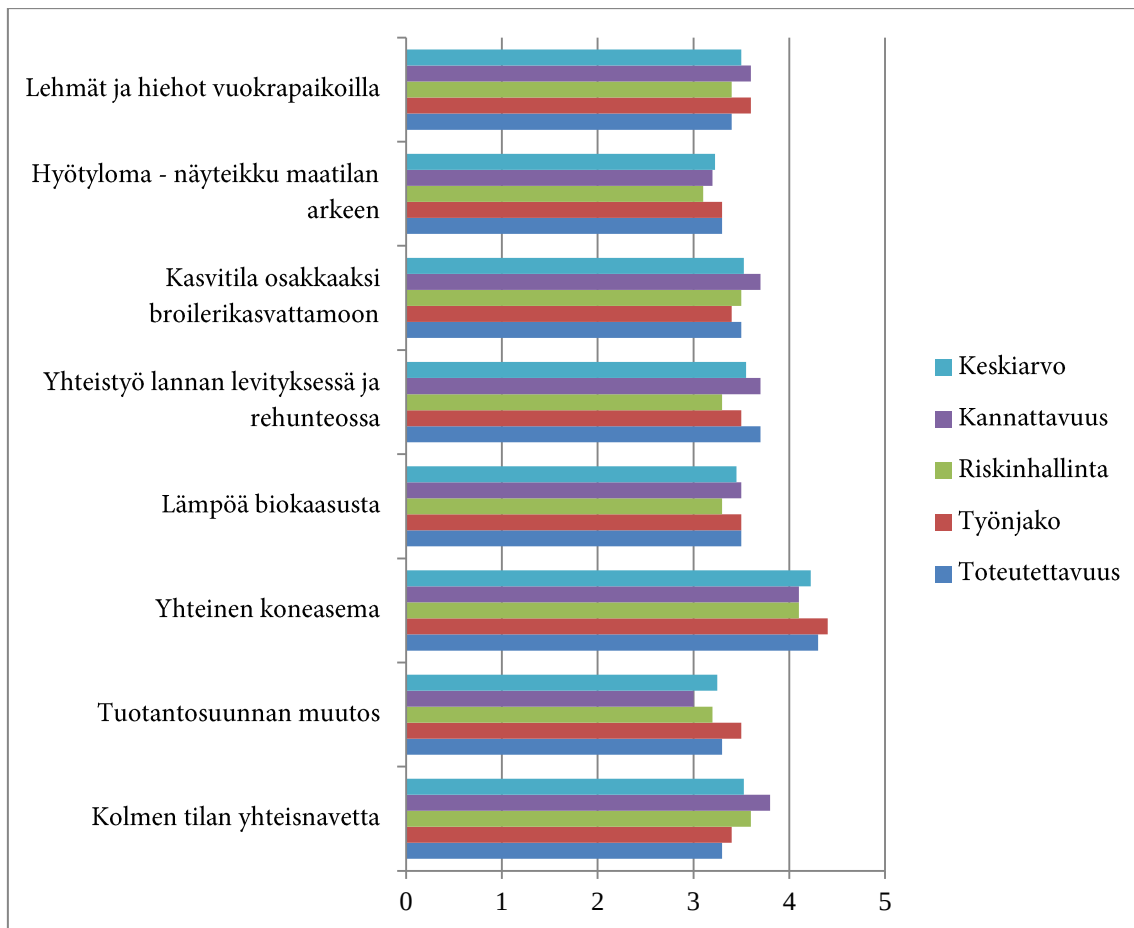
Yhteistyömalleja verrattiin toisiinsa niiden hyötyjen, rajoitteiden ja toteutettavuuden keskiarvojen perusteella. Kun lasketaan yhteen yhteistyömallin kannattavuus, riskinhallinta, työnjako ja toteutettavuuden keskiarvot, korkeimman keskiarvojen summan saa yhteistyömalli nro 3, yhteinen koneasema (Taulukko 6.1. ja Kuvio 6.1.). Toteutuskelpoisuudelta toiseksi parhaaksi vastaajat arvioivat yhteistyömallin nro 5, yhteistyö lannan levityksessä ja rehunteossa. Pienimmät pisteet toteutuskelpoisuudesta saa yhteistyömalli 7, hyötyloma – näyteikkuna maatilan arkeen ja toiseksi pienimmät, yhteistyömalli nro 2. tuotantosuunnan muutos.

Taulukko 6.1. Yhteistyömallien toteutettavuuden keskiarvot.

Case 1: Kolmen tilan yhteisnavetta	14,0
Case 2: Tuotantosuunnan muutos	13,0
Case 3: Yhteinen koneasema	16,9
Case 4: Lämpöä biokaasusta	13,5
Case 5: Yhteistyö lannan levityksessä ja rehunteossa	14,2
Case 6: Kasvitila osakkaaksi broilerikasvattamoon	14,0
Case 7: Hyötyloma – näyteikkuna nykyaikaisen maatilan arkeen	12,8
Case 8: Lehmät ja hiehot vuokrapaikoilla	13,9

Suurin hyötyjen keskiarvo oli niin ikään yhteistyömallissa 3, yhteinen koneasema (21,9), toiseksi suurin yhteistyömallissa 1 (Kolmen tilan yhteisnavetta). Pienin hyötyjen keskiarvo oli puolestaan yhteistyömallissa 2 (Lämpöä biokaasusta) ja yhteistyömallissa 8 (Lehmät ja hiehot vuokrapaikoilla).

Suurin hyötyjen ja rajoitteiden välinen erotus oli yhteistyömallissa nro 1 ja toiseksi suurin yhteistyömallissa nro 8. Suurin rajoitteiden keskiarvo oli yhteistyömallissa nro 7 (Hyötyloma – näyteikkuna maatilan arkeen).

Kuvio 6.1. Yhteistyömallien vertailu.

Yhteistyömallien keskinäistä vertailua vaikeuttaa se, että mallien arvioitavat hyödyt ja rajoitteet ovat mallikohtaisia. Mallien vertailu hyötyjen ja rajoitteiden sekä toteuttamiskelpoisuuden suhteen antaa kuitenkin samansuuntaisia viitteitä siitä, että vastaajat pitivät parhaina yhteistyömalleina lähellä nykyisiä olemassa olevia toimintamalleja ja yhteistyömuotoja. Maatilojen välinen yhteistyö on lähtökohtaisesti kiinnostavaa, mutta siitä osapuolille saatavat hyödyt on oltava selkeitä. Myös se, että yhteistyölle on olemassa selkeä tarve ja sitä voidaan tehdä olemassa olevista lähtökohdista, ilman isoja toiminnan uudelleenjärjestelyjä ja investointeja on monille tärkeää. Tältä osin opiskelijoiden näkemykset eivät poikenneet aktiiviviljelijöiden näkemyksistä (Kämäräinen ym. 2014, Rinta-Kiikka & Yrjölä 2015). Marginaalisemmat yhteistyömallit, kuten malli jossa maitotila ja ratsastuskoulu tekevät sivutuloa perehdyttämällä kuluttajia nykyaikaiseen maatalouteen sekä yhteistyökuvio, jossa maitotila luopuu maidontuotannosta peltoalan riittämättömyyden vuoksi ja siirtyy lampaiden kasvattamiseen, saivat heikoimmat pisteet sekä hyötyjen ja rajoitteiden että toteuttamiskelpoisuuden arvioista. Pääsääntöisesti utopistisemmiltakin kuulostavat vaihtoehdot saivat kuitenkin vastaajilta kuitenkin kohtalaisen hyvät arviot.

toteuttamiskelpoisuudestaan, joten yleisesti opiskelijoiden asennetta erilaisiin yhteistyömahdollisuuksiin voidaan pitää avoimena.

Arvioitaessa yhteistyömuotojen kiinnostavuutta eri yhteistyöosapuolten näkökulmista opiskelijat arvioivat pääsääntöisesti yhteistyön kiinnostavan enemmän maidontuottajaa ja kuin kasvinviljelijää. Useammassa yhteistyömuodossa 80 % tai enemmän vastaajista arveli yhteistyön kiinnostavan maidontuottajaa. Ajatellen tulevaisuutta ja maatilojen välisen yhteistyön kehittymistä, syvemmät yhteistyömuodot maito- ja kasvitilojen välillä vaatisivatkin molempien yhteistyöosapuolten hyötyjen arviointia ja mahdollisten korvausten sopimista. Valitettavasti jo ennako-oletus hyödyn epätasaisesta jakautumisesta yhteistyökumppaneiden kesken voi heikentää kasvinviljelijöiden kiinnostusta yhteistyöhön. Oleellista olisikin tarjota ajatuksia siihen, miten yhteistyössä korvataan toisen yrittäjän kone- tai työpanosta. Lisäksi yhteistyökumppaneiden vastuut ja vakuutukset kannattaisi selkeyttää.

Sähköisellä lomakkeella kerätty aineisto asetti omat vaatimuksensa kyselyn pituudelle, jotta se säilyisi mielekkäänä ja yksinkertaisena vastata. Tämä pakotti mm. rajaamaan hyödyt muutamiin, yhteistyömallien laatijoiden mielestä, tärkeimpiin. Tämän vuoksi vastaajien arviot lepäävät yksinkertaistetuissa tiedoissa ja vastaajat tulkitsivat tilannetta hyvin vähäisten tietojen valossa. Vastaajilta ei myöskään kysytty erikseen kommentteja siitä, mikä yhteistyömallissa oli hyvää tai huonoa taikka sitä, miten he olisivat annettua yhteistyömallia muuttaneet. Tätä jäikin joku vastaajista kaipaamaan. Olisi ollut myös mielenkiintoista tietoa ja avannut enemmän vastaajien arviointipohjaa. Toisaalta kyselyn tarkoituksena oli testata kiinnostusta erilaisia yhteistyömuotoja kohtaan ja antaa suuntaa siitä miten yhteistyökuvioihin asennoidutaan. Siihen tarkoitukseen kysely vastasi hyvin.

Avoimissa palautteissa kysely sai paljon kiitosta mielenkiintoisena ja ajatuksia herättävänä. Tässä muutamia.

”Mielenkiintoisia skenaarioita oli”

”Hyvä kysely ja caset kiinnostavia!”

”Mielenkiintoisia malleja. Osa voisi olla hyvä kohde opinnäytetyön aiheeksi. Yhteistyö tulee kuitenkin olemaan tulevaisuudessa tärkeä osa maataloutta, joten olisi tärkeää perehtyä ja mahdollisesti pilotoida hankkeita.”

”Kiitos mielenkiintoisesta ja ajatuksia herättävästä kyselystä.”

”Caset olivat hyvää luovaa ajattelua.”

”Hyviä yhteistyökuvioita!”

”Kysely oli mielenkiintoinen, mutta vastaajalle melko työläs ja ajatustyötä vaativa. Olin kahden vaiheilla, jatkanko kyselyn tekoa loppuun. Joihinkin kysymyksiin vastaaminen oli arvailua, varsinkin jos kyseessä oli itselle tuntemattomampi

tuotantosuunta. Kysely antoi silti ajattelun aihetta siihen, millaisia erilaisia yhteistyömalleja voisi kehittää.”

”Olipas mielenkiintoinen kysely, pisti ajattelemaan asioita eri kannalta :)”

LÄHTEET

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus Tike. 2014. Maatilatilastollinen vuosikirja 2014. 327 s.

Kämäräinen, S., Rinta-Kiikka, S. ja Yrjölä, T. 2014. Maatilojen välinen yhteistyö Suomessa. PTT työpapereita 162. 53 s.

Rinta-Kiikka, S. 2015. Collaboration between dairy farms and crop farms in combined crop rotation. PTT työpapereita 174. 49 s.

PTT julkaisuja, PTT publikationer, PTT publications

23. Kyösti Arovuori. 2015. Political effectiveness of agricultural policies – An empirical analysis.
22. Hanna Karikallio. 2010. Dynamic Dividend Behaviour of Finnish Firms and Dividend Decision under Dual Income Taxation.
21. Satu Nivalainen. 2010. Essays on family migration and geographical mobility in Finland.
20. Terhi Latvala. 2009. Information, risk and trust in the food chain: Ex-ante valuation of consumer willingness to pay for beef quality information using the contingent valuation method.
19. Perttu Pyykkönen. 2006. Factors affecting farmland prices in Finland.

PTT raportteja, PTT rapporter, PTT reports

251. Hietala, M., Huovari, J., Kaleva, H., Lahtinen, M., Niemi, J., Ronikonmäki, N-M., Vainio, T. 2015. Asuinrakennusten korjaustarve.
250. Noro, K ja Lahtinen, M. 2015. Pohjoismainen asuntomarkkinaselvitys.
249. Holm, P., Hietala J. ja Härmälä, V. 2015. Liikenneverkko ja kansantalous – Suomi–Ruotsi vertailua.
248. Alho, E. – Noro, K. – Pyykkönen, P. 2014. Ruokakorista sijoitussalkkuun – Näkemyksiä kotimaisesta ruokaketjusta sijoituskohteena.
247. Hietala, J., Alhola, K., Horne, P., Karvosenoja, N., Kauppi, S., Kosenius, A-K., Paunu, V-V., Seppälä, J. 2014. Kaivostoiminnan taloudellisten hyötyjen ja ympäristöhaittojen rahamääräinen arvottaminen.
246. Holm, P. ja Kerkelä, L. 2014. Voisiko Suomi seurata Ruotsin ja Norjan esimerkkiä? Näkökohtia perintö- ja lahjaverosta sekä luovutusvoittoverosta.

PTT työpapereita, PTT diskussionsunderlag, PTT Working Papers

171. Hietala, J., Haltia, E., Horne, P., Huovari, J., Härmälä, V. 2015. Puurakentamisen edistäminen julkisissa hankinnoissa.
170. Karikallio, H. 2015. Cross-commodity price transmission and integration of the EU livestock market of pork and peef: Panel time-series approach.
169. Holappa, V., Huovari, J., Karikallio, H. ja Lahtinen, M. 2015. Alueellisten asuntomarkkinoiden kehitys vuoteen 2017.
168. Yrjölä, T. 2014. Melan myöntämien työturvallisuusapurahojen vaikuttavuusarviointi.
167. Huovari, J. 2015. Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatio.
166. Peltoniemi, A., Arovuori, K., Karikallio, H., Niemi, J. ja Pyykkönen, P. 2014. Viljasektorin hintarakenteet.
165. Kosenius, A-K., Tulla, T., Horne, P., Vanha-Majamaa I. ja Kerkelä, L. 2014. Metsäpalojen torjunnan talous ja ekosysteemipalvelut – Kustannusanalyysi Pohjois-Karjalasta.